...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

...БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...63 (11966) | 1969 оной мартын 15, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ҮШӨӨ НЭГЭ ИЛАЛТА

Үнгэрһэн январь, февраль һаранuудта айхабтар хүйтэн боложо, малай үбэлжэлгэдэ нилээд бэрхэтэй байдал тохёолдуулаашье һаань, манай колхозой һаалишад, малшад эмхитэй һайнаар, габшагай шангаар хүдэлжэ, мяха, һү яһала ехээр абажа шадаа.

Байгша оной нэгэдэхи кварталда колхознай гүрэндэ 1100 центнер һү худалдаха түсэбтэй байбал, мүнөө мартын 13-най мэдээгээр хамта 1170 гаран центнер һү бэлэдхэлэй пунктда тушаагаад байна. Үдэр бүхэндэ 17—18 центнер һүн гүрэндэ худалдагдана. Энээгээр бодоходо, нэгэдэхи кварталай дүүрэтэр түсэбһөө гадуур үшөө 450 центнер һү сохом худалдаха аргатайбди.

Колхоз соогоо түбэй Алташын фермэ жэлэй эхинһээ социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Эндэхнд һаамхай үнеэн бүриһөө үдэртөө дунда зэргээр 8,2 килограмм һү абана. Тиихэдэ зарим түрүү һаалишадынь, жэшээлбэл, Александра Разуваева, Александра Федорова гэгшэд үнеэн бүриһөө 10—11 килограмм һү һаана. Һаалишан Александра Разуваева үнгэрэгшэ февраль һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 284 килограмм һү һаажа, гансашье ажахы соогоо бэшэ, бүхы аймагай һаалишадай дунда түрүү һуурида гараа.

Манай артелнин һаалишад ингээд хабартаашье һү һаамаа улам дээшэлүүлхэ, зун, намарай сагта сагаан эдеэ бүри ехээр дэлбэрүүлхэ, тингэжэ агууехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтаха хүсэл эрмэлзэлгэтэй.

Ч. МИТЫПОВ,
Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

...ДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДАЙ ЭНЭ ЖЭЛЭЙ ДАЙШАЛХЫ ЗОРИЛГОНУУД

В. ДУБРОВСКИЙ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо

...ороной олон үндэһэ ...зон, бүхы дэлхэйн тү...лтэн Владимир Ильич ...һөөр 100 жэлэй гүй...шагта ойе тэмдэг...жэ байна.

...роной хүдөөгэй ажал ...жэлые баһал нэрэтэй ...үттахын түлөө эрмэл...ажахые бүри хурдан ...үгжөөхэ гэһэн КПСС ...ктябриин (1968 он) ...дхэбэрине хүсэндэнь ...лөө тэмсэжэ, ажал...лнай шэнэ амжалта ...ргажонхой. Үнгэрэгшэ ...рьда болоһон партиин ...комой табадахи пле...КПСС-эй ЦК-гай октяб...нэй хүдэлмэриин дүн ...эн хэлсэгдэжэ, респуб...е ажахын бүхы үйлэд...жэлдэ, мүн саа...нуудтэ хүгжөөхэ то...а түсэбүүд табигдаһан ...нь хүдөө ажахын тү...аймагуудта болоһон, ...кын зүблөөнүүд дээ...лан ажалые хүгжөөхэ. ...зүйлнүүдые элбэгээр ...э, гүрэндэ ехээр ху...р социалис уялга аб-...

...спублика нарин ноохо...үрэг үсхэбэрилхэ, гол ...ш, мяха-һүтэй эбэртэ... үдхэхэ шэглэл...хонь гээшэ. Тин...н, совхозуудай хо...о, мяха ехээр абажа ...бэгээр худалдаха бо...һү, үндэгэ, овощ, хар...мэтэ продуктнуудые ...элынгөө доторой хэ...хангахын тула үйлэд...бди. Тиихэдэ ороо... болон тэжээлэй бусад ...е ехээр ургуулжа, ...а эдихэ хоолоор гүй...болохо зэргэтэйбди.

...дэ хараада абтажа, ...омой табадахи пленум ...мяха эрид ехээр үй...болохо гол хараа тү...логдоо. Жэшээнь, ...й 1969—1975 онууд...ажа байһан табан жэ...ын гурбан жэлдэ түй...лда заргын хэмжээн ...0 процентээр, мяха — ...р ехэ абаха болоно. ...йгша ондо эдэ про... урда урдынхиһаа ...бэрилхэ зэргэтэйбди.

Жэшээнь, энэ жэлдэ мяха үйлэдбэрилгые 26 процент, ноохо — 16 процентээр дээшэлүүлхэ болонобди. Мүн һүн, үндэгэншье үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ һурагтүй ехээр абтаха зэргэтэй.

Эдэ зорилгонуудые дүүргэхын тула үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болохо хэрэгтэй. Энэ жэлдэ ороохо таряа, үбһэ, силос, тэжээлэй корнеплодууд болон бусад ургамалнуудай үндэр баян ургаса абажа, адууһа малай эдихэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ гэшэ гол шухала зорилго болоно.

Колхоз, совхозуудта сабшалангай ургасые ойрын жэлнүүдтэ гектарай 4—5 центнерһээ бага бэшээр, тэжээлэй ургамалнуудай, овощ болон хартаабхын ургаса 1,5—2 дахин дээшэлүүлхэ гэжэ КПСС-эй обкомой табадахи пленум зорилго табиһан байна. Энэ үе соо адууһа малай тоо толгой нилээд олошоруулагдаха, ашаг шэмэнь эрид дээшэлүүлэгдэхэ юм. Үнеэн бүхэнэй һү шэмые 700 килограммһаа бага бэшээр нэмээхэ, һү ехэтэй үнеэдые үдхэдэг ажахынуудта тэрэнь 900 килограммаар дээшэлүүлэгдэхэ болоно. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,5 килограмм ноохо хайшалха, гүрэндэ тушаагдаха хониной шэгнүүрые 35-40 процентээр дээшэлүүлхэ зорилго табигдана.

Алдарта ойн жэлэй урда тээхи 1969 ондо хүдөө ажахыдаа түйлаха тодорхой түсэб, даабаримнай эгээл эдэ болоно.

Тингэбэшье байгша ондо сагай уларилай онсо илгаатай байһан тухайнь хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй анхарал хандуулха ушартай болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, манай республикын олонхи нютагуудта, илангаяа ороохо таряа ехээр үгэдэг үргэн тала, ойтой тала газартай аймагуудта ган гасуур боложо, ехэхэн хохидол ушаруулдаг гээшэ. Сагай уларил шэнжэлэгшэдэй тухайлһанай ёһоор, энэ жэлдэшье тэдэ зононуудта хабартаа, зунай эхеэр (июлиин тэн болотор) шииг нойтон мүртэй орохогүй, урда урдынхиһаашье ехэ ган боложо магад. Олонхи нютагуудта үбэлдөө саһан өөдтэй ороогүй, газарай хүрьһэн хуурай байжа, бүришье бэрхэтэй байдал тохёолдуулхаяа байна. Жэшээнь, Баргажанай аймагай Могойто, Хилгана, Хоринн аймагай Үдэ, Анаа нютагуудта, мүн Хэжэнгын, Сэлэнгын болон бусад аймагуудай тала газартай олонхи нютагуудта хүрьһэнэй шииг нойтон оройдоол 4—8 миллиметр болоно. Эгээл тиимэһээ нэгэшье үдэр гээнгүй газарай шииг нойто алдахагүй, һайнаар бариха, үндэр баян ургасын үндэһэ һуури табихын тула бүхы агротехническэ хэмжээнүүдые зохёожо, дары бэелүүлжэ эхилхыень хүдөөгэй ажалшадые уялгална гээшэ.

Нэн түрүүн бүхы уһалууриин хаалта, һубаг ханаабуудые һайнаар заһажа, бэлдэжэ, тошо ехээр халяажа, хабарай һайрам хэрэглэн, нуур, сөөрэмүүдтэ уһа ехээр тогтоохо, газараа хоёр гурба дахин уһалха арга боломжо бии болгохо байна. Тарялан, сабшалан түхэрээн сүүдхэ соо уһалха, гол горходой уһые нэгэшье алдангүй хэрэглэхын тула луговодууд, газар уһалагшадай звено, бригадануудые эртэнһээ хүсэд хүрэхэ хүн зоноор бүридхэхэ, бүхы хэрэгтэй юумээр хангаха ёһотой.

Республикын ажахынуудта уһа бүлэдэг станцинууд, уһа сасан хаядаг оньһон түхеэрэлгэнүүд яһала олон. Тэдэниие бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, баһал горитой газар шииг нойтоор хангаха арга боломжо бии. Аргатай газартань хабартаа гол горходһоо халиһан уһа талаян, арал, олтирогууд дээрэ хүрэһэн тошо баһал хэрэглэжэ, сабшалан, бэлшээри дээгүүр урадхуулха байна. Балгашье уһан дэмы талаар урдажа ошохо ёһогүй.

Хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэрие агротехникын заабариин ёһоор, эрхим шанартайгаар хэжэ шадаа һаа, үндэр баян ургасын үндэһэ һуури табигдаха байһаниинь элитэ. Нэн түрүүн хабартаа газарай хүрьһэ бодомжотой зүбөөр элдүүрилжэ, тарилгын болзор, үрэһэ тариха нормо гэхэ мэтэ заабаринуудые наринаар сахиха хэрэгтэй. Энэ жэлэй эрхэ байдалда тарилга дээрэ тусхай трубкатай, пресстэй сеялкэнүүдые хэрэглэбэл, таарамжатай гэжэ һанагдана.

Байгша оной эрхэ байдалда һайн шанартай үрэһэ тарибал, баян ургаса абтаха жэшээтэй. Теэд мүнөө бүхыдөө бэлдэгдэһэн үрэһэ хүрэнгын гурбанай нэгэ хубинь тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй, яяр муу, ехэнхинь томо жэжээрээ илгагдаагүй байхань яашье хүлисэшэгүй. Жэшээнь, Прибайкалиин, Захааминай аймагуудай колхозуудта нэгэшье центнер нэгэдэхи, хоёрдохи классай үрэһэн байхагүй. Мүнөө урин дулаан боложо байхада, үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ, тарилгын шанарта хүргэхэ, илангаяа томо жэжээрнь илгаха, нарһалхинда гаргажа шанаржуулха хүдэлмэрие эрид түргэдхэхэ саг ерээ.

Байгша ондо республикын колхоз, совхозууд нёдондонойхидо орходоо хоёр дахин ехэ минеральна үтэгжүүлгэ абахань. Мүн наг шэбхэ ехэ суглуулагдажа, тарялан, сабшалан дээрэ горитой гаргагдаа. Хуурай ганданги энэ хабарай эрхэ байдалда тэдэ бүхы үтэгжүүлгэнүүдые хайшан гээ һаа ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэб гэжэ ажахынуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй агрономууд эртэнһээ бодомжолхо зэргэтэй. Хэнэйшье мэдэһээр, уһалагдадаг гү, али шиигтэй доро газарай, мүн нойтобор хүндэ хара шоройтой, тэрэшэлэн хада гүбээн ара, ой модоной заха газарта наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулбал, ашаг үрэ ехээр үгэхэ байһаниинь элитэ.

Хуурай уларилтай хабарай эрхэ байдалда тарилгын хүдэлмэрие эгээл таарамжатай хаһа сагтань, тон богонихон болзор соо дүүргэжэ шадаһан ажахынууд лэ шүүхэ. Тиимэһээ мүнөө трактор болон тарилгын газар элдүүрилгын машина, зэмсэгүүдые хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар заһабарилха, тракторна бригадануудые дүршэл шадабари ехэтэй, эрдэм һургуулитай, юумые һайн ойлгохо хүнүүдээр бүридхэхэ гэшэ шиидхэхы удха шанартай. Мүн бүхы техникые хоёр халаанда хүдэлгэхэ асуудалые эртэнһээ шиидхэхэ ёһотой.

Адууһа малһаа ашаг шэмэ ехээр абаха, тэдэнэйнгээ тоо толгойе түргэн олошоруулха гэшэ хүдөөгэй ажалшадай баһал шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Энээнине амжалтатайгаар шиидхэхын тула ажахы бүхэндэ үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэхэ шухала. Нэгэдэхеэр, тэжээлэй ургамалнуудые ехээр тарижа, һайнаар ургуулха, хоёрдохёор, хээрын нуга сабшалан эрид һайжаруулжа, үбһэ ногоо элбэгээр абадаг болохо ёһотойбди. Зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд силосэй ургамалнуудые ехээр тарихынгаа хажуугаар, куузику, турнепс болон бусад тэжээлэй корнеплодуудые тарижа ургуулна. Энэнь тон зүб. Улаан-Үдын аймагай Тарбагатай тээгүүрхи колхозууд һайн жэшээ харуулна. Нёдондо тэдэнэр 750 гектарта куузику ургамалые тарижа, га бүриһөө 300—400 центнер шэмэтэй үндэһэ абаад, үхэр малаа һайн шанартай тэжээлээр бардам хүрэхөөр хангаһан байна.

Хээрын сабшалан, бэлшээрине зүбөөр хэрэглэжэ шадабал, адууһа малда нилээд ехэ тэжээл абтаха зэргэтэй. Республикымнай эдлүүриин бүхы газарай гурбанай хоёр хубиие сабшалан, бэлшээри эзэлнэ гээшэ. Зунай бэлшээриин хаһада үхэр малнай гол түлэб хээгүүр лэ адуулагдажа гарана ха юм. Мүн адууһа малай үбэлдөө эдихэ тэжээлэй хахадынь сабшалан дээрэһээ абтана бшуу. Тиимэһээ сабшалан, бэлшээриин ургаса дээшэлүүлхэ гэшэ зайлашагүй шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

Сабшалан, бэлшээриин ургаса дээшэлүүлхэ талаар һайн дүршэл шадабаритай болоһон звено, бригада, отрядууд манайда олон. Жэшээнь, нёдондо Яруунын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хоринн болон бусад аймагуудта оньһожоруулагдаһан лугомелиоративна зарим отрядууд сабшалангай га бүриһөө 25—30 центнер үбһэ абаһан. Энэ дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэжэ, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр хэхэ ёһотойбди. Тингэжэ 3—4 жэл соо бүхы сабшаламнай үндэһөөрөө һайжаруулагдажа, хүрьһэниинь үрэжэлтэй һайн болгогдоһон, хүу шэбхэжүүлэгдэһэн байха зэргэтэй. Гадна һаалиин гүүртэ, фермэнүүдэй дэргэдэхи бэлшээри дээрэ олон жэлэй ногоо тарижа, уһалжа, ургасыень дээшэлүүлхэ гэшэ баһал тон шухала болоод байна.

Энэ жэлдэ республика доторнай нуга сабшалан, бэлшээри дээрэ тариха олон жэлэй ногоонуудай үрэһэн ехэ асарагданхай. Энээнэй ашаар үбһэ ногооной үрэһэ ургуулжа абаха аргатай болохомнай.

Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха тусхай оньһожоруулагдаһан отрядуудые ажахы бүхэндэ эмхидхэхэ хэрэгтэй. Үнгэрһэн жэлэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, саг үргэлжэ хүдэлхэ хүнүүдтэй, техникэ зэмсэгээр хангагдаһан отрядууд лэ урдаа табигдаһан зорилгые дүүргэжэ шадаха, бүхы машина, техникээ бүтээсэ ехэтэйгөөршье хүдэлгэхэ байна.

КПСС-эй октябриин Пленум дээрэ малай гүүртэ, фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэрие бүхыдэнь оньһожоруулха, тэрэнэй ашаар малшадай ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ зорилго табигдаа гээшэ. Гэбэшье манай республикада энэ хүдэлмэри тон аали нобшоор ябуулагдана. Илангаяа үхэр малай байрын шэбхэ сэбэрлэхэ, үнеэдые байра дээрэнь уһалха, машинаар һааха, үбһэ тэжээлыень зөөхэ, хубаарилжа үгэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэри ёһоор оньһожоруулагданагүй. Баргажанай, Хоринн, Зэдын аймагуудай зарим колхоз, совхозуудта малай байрэ соо оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдоһон аад, тэдэниие һаадгүй хүдэлгэхэ тушаа мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Тэрэнһээ боложо, тэдэ оньһон түхеэрэлгэнүүдһээнь өөдтэй аша үрэ гаранагүй, ехэнхи ушарта элдэб гаргашань ехэ болоно, абтаһан продукциинь өөрын үнэ сэн бүри дээшэлнэ, үнеэдэй һү шэмэшье доошоо ороно.

Фермэнүүдтэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые зүбөөр тодхожо, һайнаар хүдэлгэхэ гэшэ хүдөө ажахын органуудай, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй бэелүүлхэ зайлашагүй шухала зорилго болоно. Тингэжэ 1969—1970 онуудай туршада үнеэдэй бүхы типовой байранууд соохи (нэн түрүүн һү ехэтэй мал үсхэбэрилдэг зоныи ажахынуудта) ехэнхи хүдэлмэрие оньһожоруулжа дүүргэхэ ёһотойбди. Мүн мал шахан таргалуулдаг гүүртэ, фермэнүүдтэ (илангаяа мяханай трестын ажахынуудта) оньһожоруулга хэжэ дүүргэхэ байна. Тэрэшэлэн ажахынуудта хонидой ноохо хайшалалгын оньһожоруулагдаһан пунктнуудые бии болгохо, гахайн, тугалай байрануудые оньһожоруулха, хуурай, шэнгэн тэжээл буйлуулха хүдэлмэрие сүм машинын хүсөөр хэдэг болохо шухала.

Энээн дээрэһээ харахада, хүдөөгэймнай ажалшадай хэхэ хүдэлмэри нилээд ехэ. Алдарта ойн жэлэй урда тээхи социалис уялга, түсэб, даабарие амжалтатайгаар дүүргэхын тула байгша оной эхинһээ хойшо һайн эршэ абажа, габшагай шангаар хүдэлхэ болонобди. Теэд үнгэрһэн январь, февраль һарын дүн дээрэһээ харахада, малай үбэлжэлгэ тиимэшье эмхитэй һайнаар үнгэрнэ, эдеэ хоолой зүйлнүүд һанаһанда хүрэжэ элбэг ехээр абтана гэхын аргагүй. Зарим ажахынуудта хабарай тарилгада бэлэдхэл аали нобшоор ябуулагдана. Улаан-Үдын, Загарайн, Яруунын аймагуудай, «Скотоокорм» трестын ажахынуудта бүхы трактор, машинануудай хахадынь үшөө заһабарилагдаагүй хэбтэнэ. Олонхи колхоз, совхозууд тарялан, сабшалан дээрээ наг шэбхэшье зөөжэ эхилээгүй байһаар.

Мал ажал дээрэшье сошордомо байдал тохёолдонхой. Үнгэрһэн хоёр һара соо республикын аймагууд нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, мяха үйлэдбэрилгые 10 процентээр доошолуулаа. Баунтын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Зэдын, Сэлэнгын аймагуудай гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхэнь тон бэрхэтэй байдалда оронхой. Хэрбээ эхэ малай һубайралгые, үхэр малай, хони хурьгадай гарза хоролтодо оролгые сүм усадхаагүй, малаа һайнаар шахан, бэлшээн таргалуулаагүй һаа, энэ байдалһаа гарахань бэрхэтэй. Тингэбэшье ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар шухала хэмжээ абанагүй. Зэдын аймагта үнгэрһэн хоёр һара соо 2046 үнеэд, гунжад ороондо оруулагдаха аад, оройдоол 1775 мал үрэжүүлэгдээ. Олонхи колхоз, совхозууд жэлэй эхинһээ хойшо һү һаалияа доошонь оруулаа. Илангаяа Хэжэнгын, Захааминай, Зэдын аймагууд үбһэ тэжээлээр нёдондонойхиһоо һурагтүй элбэг аад, һү багаар һаана.

Эдэ дутагдалнуудаа усадхахаар эрид шанга хэмжээ абажа, ойн жэлэй урда тээхи социалис уялгаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ гэшэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай нангин уялга.

...РДЕНТО АКАДЕМИНҮҮД

...м наука болон бусад ...гшэлтэдэ, ороной эко...лон өөрыгөө хамгаалха ...үгэдэ элитэ ехэ габь...йнь түлөө СССР-эй Наукануудай академиие СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Ленинэй орденоор шагнаа.

Эрдэм наукын элдэб һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ амжалта түйлаһанайнь, мэргэжэл түгэс хүнүүдые бэлдэһэнэй түлөө научно-шэнжэлэлгын бүлэг институтууд, эмхи зургаанууд мүн лэ орденуудаар шагнагдаа. (ТАСС).

...эрдэмтэдэй ...э габьяа ...дэглэгдэбэ

...м наукын хүгжэлтэдэ ...й байһанайнь, ажал ...о шалгарһанайнь тү...эй Верховно Соведэй ...өөрынгөө 1969 оной ...й Указаар 62 эрдэм...лис Ажалай Герой гэ...нэрэ зэргэ олгоо.

(ТАСС).

ХИЛЭМНАЙ БАТА ХАРУУЛТАЙ

Совет орон Хитад хоёрой хоорондохи хилэ дээрэ харата аашэ гаргаһан хитадай засагаархидай ябуулгые буруушаалгын митингнүүд бүхы орон доторнай боложо үргэлжэлһөөр. Мао Цзэ-дунай балмад бүлэгэй тухиралгаар гаргагдажа байгаа харата муухай аашануудые хүдэлмэришэд, алба хаагшад, эрдэм наукын, соёл культурын ажал ябуулагшад, студентнэр эрид шууд буруушаана. Коммунис партияа, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедые тойрон нягтаар жагсаха, Эхэ оронойнгоо хүсые, өөрыгөө хамгаалха шадабарие улам бэхижүүлхээр бэлэн байһанаа совет хүнүүд резолюцинууд дотороо элирхэйлэн мэдүүлнэ.

(ТАСС).

...ехословакиин Социалис Республикын ...вительствын Түрүүлэгшэ нүхэр Олдржих ...ернигэй Москва ерээд ошоһон тухай

...ЦК-гай Президиумэй ...хословакиин Социалис ...правительствын Тү...үхэр Олдржих Чер...а 1969 оной мартын ...зэргээр айлшалаа. ...Черник КПСС-эй ЦК...на секретарь нүхэр ...тэй уулзаа. Эдэ хоё...о хани ёһоной, үнэн ...лдөөн болоһон бай-...

...Черник СССР-эй Ми...Соведэй Түрүүлэгшэ ...нтай, СССР-эй Гос...гшэ Н. К. Байба...эй Госпланай кол...н Н. Н. Иноземц...нуудые хээ. ЧССР-...ьствын Түрүүлэг...В. Валеш, ЧССР-...ын министр Ф. Вла...й Гэрээлэлгын минист...З. Шедивый, ЧССР-...э Союзда байдаг эл...Коуцкий гэгшэд че...һаа хэлсээнүүдтэ ха-...

...а ЧССР-эй хоорондо...да ашаг үрэ ехэтэй ...арилсаае саашадань ...һайжаруулха асуу...нүүдэй үедэ зүб...Ниитын үйлэдбэ...үрые дээшэлүүлхэ, ...хүдэлмэрилхэ, тусхай ...болгохо хэрэгые нари...научно-техническэ ха...жөө хүгжөөхэ хамтын ...анхарал хандуулаг-... ...жэлэй туршада (1971—1975 онуудта) хоёр талын арадай ажахын түсэбүүдые харилсан тодорхойлгын гол шэглэлнүүд элирхэйлэгдээ. Социалис Чехословакиин Советскэ Союзһаа саашадаа абаха шухала эд товар, тэрэ тоодо нефть болон нефтьпродуктнууд, нүүрһэн, хара металлнуудай прокат, зэд, алюмини болон бусад үнгэтэ металлнууд, барилгын модон, целлюлозо, хлопок, ороохон ба бусад эд товарай хэмжээнүүд, мүн мүнөөнэй техническэ хүгжэлтын хэмжээнэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, Чехословакиин арадай ажахын шухала һалбаринуудые һэльбэн шэнэдхэхэдэ, шэнэлэн хубилгахада хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүд, совет машинануудые үгэхэ асуудал хаража үзэгдөө. Гэхэтэй хамта Советскэ Союзһаа 1969-1970 онуудта Чехословакида үгтэхэ шухала эд товарай хэмжээе нэмээхээр хараалагдаа. Советскэ Союзда Чехословакиин үгэхэ продукциин ба түхеэрэлгэнүүдэй хэмжээн мүн лэ тодорхойлогдоо.

Советскэ Союзай ба Чехословаки хоорондохи хоёр талын харилсаае хүгжөөхэ бусад асуудалнууд наринаар хаража үзэгдөө. Марксизм-ленинизмын, социалис интернационализмын гол ёһонуудые үндэһэ болгон, аха дүүгэй хани барисаанай ёһоор, СССР ЧССР хоёрой хоорондохи политическэ, сургал бодолой, соёл культурын болон бусадшье һалбаринуудаар харилсаа холбоогоо улам хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ гэжэ эрид шууд шиидэнхэй байһан тухайгаа хоёр тала мэдүүлээ. Хоёр тала Варшавска договорто, мүн хабаадагша оронуудай абаһан уялгануудтаа үнэн байһые элирхэйлэн мэдүүлээ.

Уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудаар һанал бодолоо мэдэлсэлгын үедэ Европын аюулгүй байдал хангаха зорилгонуудта хоёр талын анхаралаа хандуулжа байһаниинь элирхэйлэгдээ. Европодо эб найрамдал хангаха, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай зүблэрэн абаһан хараа шугамые баримталжа үргэлжэлхэ, Баруун Германиин милитарис хүсэнүүдэй үһөө нэхэхэ гэдэг эрмэлзэлгэдэ харюу үгэхөөр шиидэнхэй байһанаа эдэнэр дахинаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

ДРВ-гэй правительствын, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ национальна фронтын дурадхалнуудые үндэһэ болгон, Вьетнамдахи дайе дары болюулхаар хэмжээ абабал, Дүтын Зүүн зүгэй райондо Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгын хойшолонгуудые усадхабал, арадуудай хоорондохи эб найрамдал бэхижүүлхэ, уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулха үрэ ехэтэй хэмжээнүүд болохо һэн гээд хоёр тала тоолоно.

Алас-Дурна зүгтэхи байдал хэлсээнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдээ. Социализмын хүсэнүүдтэ горитой һаад ушаруулжа байгаа Хитадай хархис бүлэгэй харата ябуулгые хоёр талын түлөөлэгшэд эрид шууд буруушааба.

Совет, чехословак талануудай хоорондохи хэлсээнүүд үнэн зүрхэнэй, хани барисаанай, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө. (ТАСС).

ҮГЛӨӨДЭР—НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДЫЕ ҺУНГАХА ҮДЭР

Депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн эрхим хүбүүд, басагадай түлөө дуугаа нэгэн һаналтайгаар үгэхэ байһанаа Буряадай ажалшад мэдүүлнэ

ҺУНГАГШАД ЭДЭБХИТЭЙ

Улаан-Үдын Октябрьска районой һунгуулиин 15-дахи участок нарин сэмбын фабрикын культурын байшан соо түхеэрэгдэнхэй. Үүдэ орон сасуу үргэн уужам зал һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэһэн байна. Тэндэ һунгагшадай дуугаа үгэхэ кабинанууд, бюллетеньнүүдые табиха хайрсагууд бэлэн болгогдонхой. Һунгуулиин участогай дежурна Галина Ивановна Борисенкотэй уулзажа хөөрэлдэнэбди.

— Ехэхэн ажал хэгдээ,— гэжэ Галина Ивановна энеэбхилэн хөөрөөгөө эхилнэ. — Хамаг юумэмнай бэлэн. Һунгуулиин бюллетенинүүдшье асарагдаа. Манай участок 1680 һунгагшадтай. Городской Соведтэ — 4, районно Соведтэ 5 депутадуудые һунгахабди. Һунгагшаднай, мүн депутадуудта һунгагдаха кандидадууд найшье бултадаа шахуу манай сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд юм.

Һунгагшад депутадта кандидадуудтайгаа уулзажа, захяа дурадхалнуудаа үгөө. Залуу һунгагшаднай фабрикынгаа болон районойнгоо суута хүнүүдээр хэдэн удаа уулзажа хөөрэлдэһэн, тэдэнэй ажалай намтарые шагнаһан байна.

— Һунгуулиин 15-дахи участогһаа депутадта һунгагдаха кандидадуунай хэд бэ гэхэдэ, — гээд нүхэр Борисенко тайлбарилна: — Иван Калистратович Иванов, манай фабрикын оньһожоруулагшадай бригадые толгойлогшо, Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан. Дарья Касьяновна Тумурова — фабрикын солото хүдэлмэришэн, Ленинэй ордентo. Нэля Борисовна Савинова — бүд нэхэгшэ, Любовь Александровна Нестерова — фабрикын ноохо ээрэгшэ, Епистимея Степановна Калашникова болон бусад юм.

Эдэнэр бүгэдэ фабрикын бүхы хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй хүнүүд. Хүдэлмэришэд өөһэдөө эдэниие засаг түрынгөө органдо дэбжүүлһэн, өөһэдөө һунгахаа байна.

Д. ЦЫБЕНОВ.

НАЙДАМТАЙ ХҮН

Һургуулиин директор гэжэнэ хэдэн зуугаад үхибүүдэй эгээн ахалагша хүмүүжүүлэгшэ байхынгаа хажуугаар, хүтэлбэрилэгшэ байха болоно. Энээнине Вячеслав Константинович үшөө залууһаа мэдэрээ һэн.

Арбан найман жэлэй урда Таалын 7 жэлэй һургуулида багшалхаяа ерэхэдэнь, ниитын ажалда эдэбхитэй, хүтэлбэрилэгшэ байха шадабаритай байһандаа удангүй гүс һургуулиин директор болгогдоо һэн. Мүн колхозой партийна организацие ударидаһаншье байна.

1965 ондо Шэмхын найман жэлэй интернат һургуулида ороходонь, тэндэхи һуралсалай-материальна бааза үшөө һулашаг байгаа һэн. Тэрэниие яажа үргэдхэхэб, яажа һуралсалда таатай болгохоб гэһэн асуудал директорэй «үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн» болоһониинь ойлгосотой. Тиигээд лэ «Баганууд олон боложо, эхин классуудтаа багтахаяа болижо байна. Шэнэ байшан хэрэгтэй» гэһэн гүйлтатай арадай гэгээрэлэй таһагта хандаха. Үгышье һаа «Модо үгэжэ барилгадамнай туһалыт»—гэжэ Туранай совхозой дирекцидэ хандаха, юрэдөө, хадааһанһаа эхилээд уралаар дулаасуулха батарейнүүд хүрэтэр бэдэрхэ, эрихэ хэрэгүүд олон лэ гараа гээшэ ааб даа.

Тингэжэл оролдоһон, ябаһанайнь лэ ашаар, Шэмхын эхин классууд шэнэ байшанда һуралсалаа эхилбэ. Гадна гол байшанданнь 6 классай багтаха залгалаа баригдаа. Ингэжэ олон таһалганаудтай болоһондоо Шэмхын һургуули кабинетнэ гуримда орохо аргатай болобо.

Эдэ бүхы ажалда интернадай үхибүүд яһала хабаададалсаа. Ажал хүүлэжэ хүмүүжүүлхэһээ гуһатай һургаал үгы. Вячеслав Константинович энээндэ лаб этигэнхэй. Һургуулиинь дэргэдэ туршалгын участок бии юм. Эндэ үхибүүд өөһэдынгөө гараар овощ һуулгажа, уһалжа, бог ногооснь түүжэ, намартаа хуряажа байхадаа, таряашан хүнэй ажалай амта абажа, дүй дүршэлтэй болохынгоо хажуугаар ажалай баяр гээшые сэгнэжэ һурана бшуу.

Үнгэрэгшэ зун куузику гэжэ тэжээлэй ургамал тариһаниинь тон һайн ургаса үгөө. Энэ шэмэтэ тэжээл совхоздо тушаажа, һургуули 2600 түхэриг сэбэр олзо абаба. Тиихэдээ туршалгын участок дүрбэн тэгшэ туһатай байба ха юм. Иимэ олзотой хэрэгые тоонгүй байжа болохогүй.

Директорэй хүдэлмэри ехэ даа. Хаанаа, хэзээ үрдидэг хүн бэ гэжэ гайхахаар юм. Бүгэдэ ниитын һуралсал тухай бодомжолжо һуутарынь, гэнтэ телефон ханхинаал:

— Нүхэр Пахахинов Хэрэнэй сомоной Соведэй сессидэ ерэгты гэжэ гү, али:

— Туранай совхозой парткомой зүблөөндэ элидхэл хэгты,— үгышье һаа:

— «Знание» бүлгэмэй Шэмхын лекторнүүдэй нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ байнат... Уласхоорондын байдал тухай лекци мүнөө үдэшэ Шэмхэдээ хыт,— гэхэ мэтэ захяа заабаринууд, гүйлтэ, эрилтэнүүд дуулдажал байха.

Яахабши, багшанартаа заабаринуудые түргэхэн үгөөд лэ, нэгэ тээшэнь ошохол ушартай болоно бшуу.

Харин гарагай хоёр бүхэндэ Шэмхэ тосхоной коммунистнууд марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури шудалха кружоктоо эдэбхитэйгээр суглархалаа, пропагандист В. К. Пахахиновай хэшээлээ һонёор, ойлгосотой толоор үнгэргэхэ байһандатлаб этигэнги ерэдэг.

«Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн нэрэ зэргэнь, коммунистын улаан билет, депутадай үнэмшэлгэ ехэ юумэндэ уялгална ха юм. Бүхы уялгануудаа жэншэдгүй дүүргэдэг хадань улад зон үшөө ехээр этигэдэг, найдадаг болоно. Мүнөө Түнхэнэй аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээд байһаниинь энээнэй бодото гэршэ мүн.

Л. ТАПХАЕВ.

Һунгагшадай захяанууд бэелүүлэгдэхэ

Улаан-Үдын Советскэ районой һунгуулиин 12-дохи участогай һунгагшад өөһэдынгөө кандидадуудтай уулзалга хэбэ.

Советскэ районой Соведэй депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн нүхэдэй дунда элдэб мэргэжэлэй хүнүүд энэ уулзалгада ерээ. Тусхайлбал, багшанарай училищиин багша Цыжип Аюшеевна Цыренжапова, хотын радиоузелай монтер Владимир Николаевич Мархашкинов, үһэ заһагша Любовь Юрьевна Кузнецова, хилээмэнэй комбинадай технолог Радна Николаевна Баймина болон бусад байгаа.

КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь Ф. И. Ченкиров үгэ хэлэжэ, һунгуулиин кампаниин шухала зорилгонуудые, арадай һунгамалнуудай бэелүүлхэ харюусалгатай үүргэ тухай хөөрэбэ. Тиигээд һунгагшадай захяа дурадхалнуудаа оруулхые, һунгалтын үдэр бүгэдөөрөө ерэжэ арадай кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхыень уряалһан байна. Һүүлээрнь үгэ хэлэгшэд депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн өөһэдынгөө эрхим түлөөлэгшэдтэ хани халуунаар хандажа, ажалшадай, гүрэн түрын үйлэ хэрэгтэ урагшатай, оролдолготой байхыень уряалба. Тиихэ зуураа Соведүүдэй хүдэлмэри тушаа өөһэдынгөө ажаглалтануудые хээ. Ажалшадай гэр байрын асуудалда, һуудал байдалай хангамжада, ажалһаа сүлөө, амаралтынгаа сагые залуушуулай хүхюун зохидоор, бэедээ аша туһатайгаар үнгэргэлгэдэ депутадуудай зүгһөө анхаралаа хандуулха тушаа олон тодорхой дурадхалнуудые оруулһан, һанамжануудаа элирхэйлһэн байна.

М. МЕДОВАЯ.

КОММУНИСТЫН ДААДАГ ХАЛААН

Халаанай бүхы ажалшадай сугларaад байхада, фабрикын главна инженер Т. Е. Евстафьевтгай дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шан барюулхада:

— Мүрысөөндэ түрүү гарахаяа хэды оролдодог байгаабибди. Хүсэлдөө хүрэбэл гэшэбди. Зүгөөр Улаан тугта хүртэхэ—тиимэ хүнгэн хэрэг бэшэ,— гэжэ халаанай начальник Анна Михайловна Ноздрюхина хэлэбэ.

Оёдолой фабрикада хоёр халаан эмхидхэгдэнхэй. Эдэ халаанай оёдолшод жэлэй дүрбэн сагта ооһэд хоорондоо мүрысэнэ ха юм. Январь һараһаа захалаад коммунист Ноздрюхинагай хүтэлдэг халаан хододоол шалгаржа ябаа. Теэд тэрэнэйнгээ түлөө шагналда хүртэжэ, ажалшан бүхэнэйнь урма зоригоор бадаранги. Магтуулжа байхадаа, хэн баярлахагүйб даа. Анна Михайловна түрүү ажалшадаа дурдана. Социалис мүрысөөндэ шалгарһан Анна Раева, Вера Пакеева гэгшэд тухай хөөрэнэ. Галина Александровна Степановагай тусхай машинада шадамараар ажалладагые һанана. Мүнөө тэрээнһээ түргөөр тобшо хададаг хүн үгы. Лидия Горбова элюуршэн. Хоёр нормо дүүргэнэ.

Нимэ хүнүүдэй хүдэлдэг коллектив түрүү ябахашье ёһотой. Фабрикын партбюрогой секретарь нүхэр Е. У. Коновалова коммунист Ноздрюхинагай ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг, „партиина жураман наринаар сахижа, ажалшадаа хүтэлжэ байдагыень магтан хөөрэнэ. Анна Михайловна — номгон даруу зантай эхэнэр. Ажалаа һайн мэдэдэг.

— Анхан хүдэлжэ байхадамни ямаршье ушарал дайралдагша һэн. Хүнүүд ажалһаа гээгдэдэг байгаа. Заримдаа сухалдахаш, зэмэлхэ гэжэ һанахаш. Теэд нарай үхибүүдтэй эхэнэрнүүд байха. Бодожо бодожо һайса хөөрэлдөөд, ажалһаа гээгдэхэ ушар предприятиимнай хүдэлмэрые ямараар гэдэргэ татанаб гэжэ ойлгуулхадамни, хүнүүд урмашадаг, — гээд коммунист Ноздрюхина хэлэнэ.

Анна Михайловна заводто үнинэй ажалладаг хадаа, хүн бүхэнэй сэдьхэлые мэдэжэ байдаг. Хайшан гээд тэрээнтэй хөөрэлдөө һаа һайн байхаб гэжэ ойлгодог. Коммунистын һанал бодол нимэ байгаагүйдөө коллективтэ таарахагүй ха юм. Хэрбээ зарим нэгэ ажалшадай хододоо журамаа алдадаг, элдэб зан гаргадаг байбалнь зэмэлхэ хэрэг гарана ха юм. «Зэмэлхэ, шанга хэмжээ абаха гээшэмнай баһал хүмүүжүүлгын удха шанартай» гэжэ үнинэй коммунист бидэндэ хөөрэнэ.

Нэгэтэ нимэ ушар дайралдаа һэн. Фабрикын нэгэ ажалшан хүдэлмэридөө гараагүй байшоо. Халаанай начальник «юун болооб» гэжэ мэдэхыень хүниие эльгээбэ. Теэд ямаршье шалтагаангүйгөөр гэртээ һууһан тэрэ эхэнэрые цехком дуудаха баатай болобо. «Намайе бү зэмэлыт, дахин нимэ ушар гарахагүй» гэжэ үгээ үгөөд, хэды саг үнгэрһэн хойно үнөөхи оёдолшон эхэнэр һөөргөө ажалдаа гээгдэжэ захалба. Энэ үедэ коммунист Ноздрюхина тэрэниие ажалһаань гаргаха гэжэ шиидээд байтараа:

— Яаха гээшэб? Хоёр үхибүүдэй эхэ ха юм, — гээд бодолготой болобо.

Анна Михайловнагай хүтэлбэрилдэг халаанда 270 ажалшад хүдэлдэг. Зарим хүнүүд ажалай журам эбдээшье һаа, тэрэнэй үнэн сэдьхэлһээ хөөрэһэн үгэдэ орожо, зүб замаа олодог. Тоолоо һаа, тиимэ хүнүүдшье захаһаа байха. Теэд олон ажалшадые ударидажа байхада, хүн бүхэнэй досоо сэдьхэл адли байдаггүй ха юм даа. Хүниие хүмүүжүүлхэдэ һайн коллектив хэрэгтэй. Эбтэй эетэй коллектив соо ямаршье муу зантай ажалшад байгаа һаа, зүбөөр хүмүүжүүлэгдэнэ. Энээндэ коммунист Ноздрюхина хамаг анхаралаа хандуулна. Ажалай журам һулараад байгаа һаань, хамтын сугларaанууд болożо, шухала асуудал зүбшэгдэдэг. Ажалдаа дүршөөгүй хүнүүдтэ түрүүшүүл туһалдаг.

Зүгөөр ажалые зүбөөр эмхидхэхэ гээшэ хүтэлбэрилэгшэдэй шухала хэрэгынь болоно. Анна Михайловнагай хүдэлмэридөө байхыень хаража байхадаа, үдэшын университедэй философско факультедтэ дэмы ороогүй гэжэ ойлгогшоб. Мүн фабрикадаа марксизм-ленинизмын үндэһэн сурталшудалха һургуулиие хүтэлхэ гэжэ дэмы һанаагүй байха. Эдэ бүгэдэ предприятиин хүтэлбэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабарие дээшэлүүлнэ, ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, хүн бүхэнэй ажабайдалда мэдэрэлтэйгээр хандаха арга олгоно.

Тиигээдшье энэ коммунист эхэнэрэй хүтэлбэрилжэ байдаг ажал дээрэ бүхы юумэниинь һайн гэжэ бү бодоёбди. Анна Михайловна заримдаа алдуу гаргадагшье байха. Хэн ходол алдуу эндүүгүй ябадаг һэм даа. Алдуутай юумэ хэлэжэ байхадань, заһажа хэлээ һаашни, заахашье дурагүйдэдэггүй, хөөрэжэ хүхижэ байдаг юм. Тэрэ хамтаараа хэлсэжэ юумые бүтээхэ дуратай байдаг.

Халаануудай коммунистнууд Г. Н. Санковская, В. Еранская гэгшэд хирэ хирэ болоод Анна Михайловнатай хөөрэлдэхэеэ суглардаг. Шухала асуудал зүбшэнэ. Ажалаа яажа эмхидхэхэ тухайгаа хөөрэлдэнэ, дүй дүршэлөө андалдана. Анна Михайловна залуу хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзахадаа, һайн аргануудые хэлэжэ, заажа үгэдэг байна. Юуб гэхэдэ, фабрикын хоёрдохи халаанай ажалшад даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ.

Бидэнэй эндэ байхада, коммунист Ноздрюхинагай кабинет соо нэгэ эхэнэр тоншоод оробо:

— Танда баярые хүргэнэб! — гээд эхэнэр халаанай начальник тээшэ харана...

Һураглажа мэдэхэдэмни, Анна Михайловна хэрүүл шууятай байдаг бүлэдэ ошожо, эбтэнь оруулһан байгаа. Зоной хэрэг бүтээжэ байхадаа, һайхан һаналтайгаар хандадаг. Ажалшадта нимээр хандалга предприятиин ажалда һайнаар нүлөөлнэ гээшэ. Нимэл хадаа коммунист Ноздрюхинагай хүтэлбэрилдэг халаан мүрысөөндэ түрүү ябана.

В. ОРЛОВ.

Гусиноозерск хото.

Валерий Михайлов Совет Армида алба дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр өөрынгөө түрэл Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводто хүдэлхэеэ ерэһэн байна. Нүхэр Михайлов мүнөө заводто слесареэр хүдэлнэ. Тэрэ Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй мүрысөөндэ оролсоод, ажалдаа ехэ амжалта туйлана.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Валерий Михайлов.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Коммунистнуудай һуралсал

ОРОЛДОСОТОЙ ПРОПАГАНДИСТ

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводто эмхидхэгдэһэн политһургуули, кружогуудта ээлжээтэ хэшээл үнгэрбэ. Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури шудалдаг нэгэ һургуулида заводой 16 коммунистнууд 2-дохи жэлээ һуралсана. Тэдэнэр мүнөө КПСС-эй түүхые шудалжа байнхай.

Тус һургуулиин пропагандистаар заводой главна механик А. В. Юхлин хүдэлдэг. Һүүлшын хэшээл дээрэ «Коммунис партиин XXIII съезд. Манай орондо коммунизм байгуулгын саашанхи хараа шэглэлнүүд» гэһэн темээр пропагандист ойлгосотой зохидоор хөөрэжэ, манай партиин гадаадын ба дотоодын политикые тобшохоноор тайлбарилжа үгэбэ. Һүүлээрнь сугларагшадай элдэб асуудалнуудта нүхэр Юхлин харюусаа.

Хэшээлэй дүүрэһэнэй һүүлээр пропагандистын ажалаар һонирхобобди.

— Политическэ һуралсал хүн бүхэндэ ехэ туһатай, олон боломжо түрүүлдэг, — гэжэ Александр Васильевич хөөрэнэ. — Пропагандистын хөөрөөе һуралсагшад шагнахаһаа гадна, мүн өөһэдөө гэртээ КПСС-эй түүхээр дурадхагдаһан номуудые шудалдаг, В. И. Ленинэй хүдэлмэритэй танилсадаг гээшэ.

Зүгөөр хэндэшье мэдээжэ юм бээз, пропагандистын дүй дүршэлһөө, хөөрөөгөө ямараар үнгэргэһэнһөөнь, мүн тэрэнэй өөрынь эрдэм ухаанһаа олон юумэн дулдыдадаг ааб даа.

Тиимэһээ би хэшээл бүхэндөө тон хайналгатайгаар бэлдэгшэб. Гансал хэрэгтэй программаар дурадхагдаһан номуудые уншаад, теоретическэ, методическа талаараа хүсэд бэлэдхэлтэйб гэжэ һанахын аргагүй ха юм. Газетэ, журналнуудые уншаха, В. И. Ленинэй зохёолнуудтай, парти, правительствын гаргаһан тогтоол, шиидхэбэринүүдтэй танилсаха хэрэгтэй. Мүн пропагандистнарай конференци, семинарнууд горитой туһа хүргэдэг гээшэ.

— Пропагандистаар хүдэлжэ, ажалшадай дунда коммунис үзэл бодол тараалсажа, тэдэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ хубитаяа оруулнаб гэжэ һанахада урматай гээшэ,—гээд А. В. Юхлин хөөрөөгөө дүүргэнэ.

Нимэ оролдосотой пропагандистнарай нэгэн Александр Васильевич Юхлин ажалшадайнгаа дунда хүндэтэй болонхой.

С. БУДАЕВА.

НЮТАГТАА СУУРХА[Й]

ҮБГЭЖӨӨЛ

ҮНГЭРЭГШЭ жэлэй намар һэн. Хүтэрхэйн тарьялангай тоог дээрэ хүн зон олон. Тарья хураалгын халуун хаһа ябажа байба. Хүсэтэ зернопультын таршаганаан, трактор, машинануудай хүнхинөөн, шинхаг залуу хүбүүд, басагадай хүхюун энеэдэн — эдэ бүгэдэ ниилэхэдээ, ямар нэгэн оркестрһээ дутуугүй холуур суурятуулан зэдэлүүлнэ. Эндэ дунда дуур бэетэй, сагаан буурал толгойтой, уршалаатанги шарайтай үбгэжөөл ялайтараа элэһэн модон хүрзэ баринхай, комбайнһаа асаргадаһан өөһөө тухагүй сэбэрлэлсэнэ.

Эгээл энэ үедэ хүнгэн машинаар хүрэжэ ерэһэн совхозой директор Цыбик Батуевич Дондупов Хара-Модоной сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Гарма Эрдыниевич Дамбаев хоёр эндэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ойронь ошомсоороо, үнөөхи үбгэжөөлые обёоржо:

— Харыт! Шагжа Убардановичнай залуугайнтаа үе мартаагүйл, эндэ ажаллажа байнал. Юрэдөө гар һула һуухагүй, гайхалтайл үбгэн даа,—гэлдэжэ бури гайхалдабад. Теэд Шагжа энээниiень тухайлһан хэбэртэй, аалихан дүтэлэн мэндэшэлэлсээд, хармааһаа баанхатай тамхияа һуулиха үедөө:

— Мүнөөшни хуу машина, оньһожоруулга, зайн галай түхеэрэлгэтэй, урданайхитай жэшэхээр бэшэл. Гарма, юрэдөө һанаад үзыш, маанадай хүдэлжэ гараһан хүшэр хүндэ 1945—1948 онуудта ямар байтша һэм. Мүнөө үльгэр түүхэдэл һанагданал,—гээд, хүхюутэйгөөр энеэбхилэн харюусажа байтараа, юушьеб даа һанаһан хэбэртэй, дороһоо хүндөөр амилан, нэгэ тоог тээшэ, нэгэ зэнхын шарлагша тарьялан тээшэ хайлмадан шэртэнэ.

Теэд юу шэбшээ гээшэб? Магад үнгэрһэн залуугайнь үе һанагдажашье болоо аалам. Хэн мэдэбэ. Зүгөөр энэ үбгэжөөл ажабайдалдаа хэды олон бэрхэшээлнүүдтэй ушаржа, тэсэн гаталаа гээшэб!

ЭСЭГЭ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Ленинградые хамгаалгын шанга тулалдаанда хабаадалсахадаа хүндөөр шархатаһан Шагжа Түбденов 1944 ондо түрэл нютагаа бусажа ерэһээр, дайнай үедэ зүдэрэн алдаһан түрэл ажахыгаа хүгжөөн бэхижүүлхын, туулган һомон соогуур харата муухай дээрмэшэдые бута сохин урагшаа, илалта тээшэ дабшажа ябаһан сэрэгшэдээ элээ хоолоор, үмдэхэ хубсаһаар хангахын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдон хүдэлжэ эхилээ бэлэй.

Тэрэ түрүүшынгээ жэлдэ Хүтэрхэйн тарьяан ажалай бригадада жаткашанаар хүдэлөөд, харин хойто хабарынь эндээ бригадираар томилогдоо һэн. Тиихэ үедэ эндэхи бригада түлеэгээр ябадаг хоёр-гурбан трактортай, гансахан «полуторка» машинатай байһан юм. Гэбэшье эдэнэр хабарһаа эхилжэ даажа абаһан зуун гектар тарьялангайнгаа талмайе һайнаар элдүүрилжэ, тэрэ намартаа баян ургаса хураажа, ниилээдгүй ехэ амжалта туйлаа һэн. Теэд Шагжын хүтэлбэрилдэг бригадынхид энээгээрээ һанаагаа амараагүй. Хойто жэлынь бүри эршэтэйгээр ажаллажа, шэнэ газар элдүүрилэн, ороһо тарьянайнгаа талмай үргэдхөө бэлэй.

— Тарья хураалгын, тарилгын үедэ хэдэн мори тэргэлэ хүллэжэ ороһоёо шэрэгшэ һэмди. Тэрэ үедэ намтай хамта хүдэлһэн, мүнөө пенсидэ гаранхай Сойжит Раднаева, Чимит Ринчинова, тракторист Цыдып Бодиев, Цыдып Балдашкиев гэгшэд үглөөнэй толонһоо үдэшын харанхы болотор ажаллажа, үдэрэйнгөө даабарие 180—200 процент дүүргэгшэ һэн. Тиихэдэ ори ганса «полуторка» машинымнай жолоошон Будажап Улзытуев нүгөөдүүлһээ дутуугүй хүдэлдэг бэлэй. Юрэдөөл хэсүүхэн саг байһан даа,—гээд, үбгэжөөл дороһоо хүндөөр һанаа алдана.

Зүб лэ даа, яһала хатуу, хэсүү саг байгаа. Энэ үедэ үдэрэйнгөө даабари дүүргээгүйшүүл үдэшынгөө хоол баримсаараа дахинаа ажаллахаяа гарагша һэн. Зүгөөр эдэнэр юунэй түлөө нимэ нэтэрүү шударгыгаар ажаллажа байһанаа һайн ойлгодог һэм шуу...

НАМАРАЙ үдхэн хэнзэ погоонюо морид атарлан бэлшэнэ. Морёо саанахана тушажа табиһан Цырен газарта буугаад, юушьеб даа аман соогоо гүнгинэн дуулана. Эгээл энэ үедэнь бэлшэжэ байһан моридынь юунһээшьеб үргөөд гүйлдэшэбэд. Юунэйшье болоһые мэдээгүй Цырен гэнтэ сошон, тушаатай байһан морёо арай гэжэ баримсаараа моридойнгоо хойноһоо шадал мэдүүлэн харайлгаба. Һүүхирхэ хуугайлха гэхэдэнь, хоолойдонь ямар нэгэн бүлхи таглалдашаһандал, абяа гаража шадабагүй. Энэ нихэдээ юун болобо гээшэб? Магад гэнтэ шоно дөбтөлбө гү гэжэ сэдьхэхэдэнь, нюргаайнь голоор хүйтэ даагаад, бүхы бэень дагжа һурэбэ. Сүг гүйлдэжэ ябаһан моридынь саашалха бүрөө хэлэн тээшээ таһарна хэбэртэй. Цырен эдэнээ суглуулан эрьюулхээр хэды гүйлгэбэшье хүсэбэгүй...

Үглөөдэрынь энэ ушарые бултыень дуулаһан түрүүлэгшэ колхозойнгоо правленидэ зүблөө зарлажа, үнөөхи моридые адуулагша Цырениие дуудажа асараад:

— Зай, уржадэр һүнииндөө юундэ моридоо алдажа, шоноһо эдюулбэш? Нигэжэ хойшодоо хайшан гэжэ ажаллаха хүмши? Мэлэнэ гүш, энээнэй түлөө ямар хэмжээ абадагые? Аа-а?—гэжэ сухалтайгаар бадашахадань, шоноһо бажуулгаһан дүрбэн голшо моридой сэгые юугээрээ түлэхөөе, гэртээ ганса ямаанһаа бэшэ юушьегүйгөө һанан, юушье харюусажа шадабагүй. Энээхэн арбан табатай гүлмэрхэн хүбүүнэй мэгдэжэ, ушар ябадалаа хэлэхэгүйдэнь, Шагжа бригадир хүбүүнһээ дуулаһанаа бултыень хөөрэжэ үгөө һэн. Теэд түрүүлэгшэ энээниiень зүбшөөнгүй, харин Цыренээ яла түлүүлхэбли гэжэ дошхорходонь, Шагжа гомдоһон янзатайгаар:

— Энэ хүбүүн айлаар зайгуултажа ябаагүй. Шоно олон Моришониие нэмэжэ үгэхэ тухай хэды дурадхаабиб. Бүхы зэмэеэ энэ хүбүүндэ тохохо ёһогүйбди. Угайдхадаа гэртэхи байдалыень хараад үзыт, түрүүлэгшэ?—гэжэ хэлэхэдэнь:

ЗУРАГЛА[Л]

— Ганса энэ хүй[...] муу бэшэ... Ши өөр[...] хүнши. Энээн тухай [...] нэш. Хүн бүхэнии[...] ябабал холо ошохог[...] рой. Энээниiешни [...] лаан дээрэ хаража [...] гээд, түрүүлэгшэ ур[...] гүй.

— Би хүн бүхэн[...] гүйб. Энэ Цырен [...] рөө һургуулида һ[...] аад, гэртэхинэйнгэ [...] нигэжэ тулижа ябаа[...] һаа, нимэ байдал[...] һэн,—гэжэ Шагжа [...] харюусаа бэлэй...

Нэгэтэ үдын хоол[...] Шагжа Цыренние [...] раад, өөрынгөө нэрэ [...] жэ абаһан мяха, [...] үгэжэ, гэртэхиндээ [...] дурадхахадань, хүбү[...] абажа үгэбэгүй. Тии[...] жа бригадир хүбүү[...] бултыень эсэгэ ёһо[...] хэлэхэдэнь, хэды [...] лубшөөгөө һэн. Тэр[...] Цырен Шагжые эсэг[...] жа, гэр булынгөө [...] жа далдалангүйгөө[...] хамта зүбшэлсэдэг бэ[...]

ТЭРЭ 1947 оной [...] коммунист Шаг[...] вич Түбденовэй [...] бригадынхидай элдүүр[...] лан эрхим һайнаар [...] тар бүриһөө дуула [...] 31 центнер 60 кило[...] хураагаа һэн. Энэш[...] оройдоо дуулдаагүй [...] байһан юм. Үнэн [...] энэ нүхэрэймнай түй[...] лайнь амжалтые [...] үндэрөөр сэгнэжэ, [...] Ажалай Геройн хүнд[...] гэ олгоод, гүрэнэй [...] шагнал болохо Лени[...] тан олон медальтайгаа [...] һэн. Теэд тэрэ гэһээ[...] саг үнгэрөө. Мүнөө [...] 67 наһатай, үнинэй [...] ранхайшье һаа, гар [...] гүй. ажахыдаа али [...] һалсажа байдаг юм.

ҺАЯШАГ энэ [...] дировкодо ябаха[...] Түбденовтэй дахин[...] хөөрэлдэхэдэмни:

— Мүнөө Хүтэрх[...] талха татанаб. Ур[...] ли хүсэ тамирнайны [...] хоорондоо үмсынгөө [...] һуужа шалахагүй, [...] муутай хүм. Хүбүүн[...] гэй албанһаа ерэнэй [...] жолоошоноор ажалла[...] нэр ехэ болоо. бөөгэ[...] бүүнэйнгээ: «Баабай [...] хүдэлһэншни болоо, [...] ра»,—гэхэдэнь, юрэд[...] анханай хүдэлһэн газ[...] дурамнигүйгшэ, —гэ[...] асуухань ааб гэһэн[...] наар харааад байгаа [...]

Марьягүйхэн шүр[...] рыень дүмүүхэнээр ал[...] хэлээд тарахадаа. Сов[...] түлөө, Эхэ оронойнгоо [...] дүйн гэралтэ һайхан [...] түлөө нютагайм тар[...] нэй коммунист Шагж[...] вич Түбденовэй бүхы [...] нангүй хүдэлжэ, [...] һандань омогорхон ба[...] Нимэл даа, юрын бур[...] гаталһан хүнгэн бэш[...] лаарнь олдоһон жар[...]

Вл. ЖИГ[...]

РЕПОРТАЖ

ГҮЙДЭЛЫНЬ ЭНДЭҺЭЭ ЭХИТЭЙ

Үглөөнэй 10 час... Улаан-Үдын локомотивна депогой дизелиин агрегадуудые заһабарилдаг цех соо ороходо һаруул, гэрэлтэй. Хэдэн олон хүдэлмэришэдэй элдэб зүйлэй детальнууд болон узелнуудые шэнэлэн заһажа байхань харагдана. Юрэдөө сүлөөтэй хүн эндэ үгы хэбэртэй. Үндэр сагаан ханануудынь «һайн шанартай продукци гаргая» гэһэн уряаплакадуудаар шэмэглэгдэнхэй. Цехэй дунда тодхогдоһон томо ехэ аквариум соо алгана, сазан, жарлахай гэхэ мэтын загаһад тамаржа ябана. Эндэ машинын тоһоор, шэрын үнэрөөр, сэнхир үһата нуурнуудай агаараар хангалтана.

Адар хүсэтэ локомотивуудые заһабарилһан хүдэлмэришэдэй хүдэлдэг газарта аквариум табигдажа, амиды загаһадай тамаржа ябахань һонирхолтой шэнги. Теэд энэ аквариум хүдэлмэришэдэй оролдолгоор бүтээгдэһэн юм. Уһаниинь саг үргэлжэ һэлгэгдэжэ байдаг тула үни саг соо загаһад амидарха аргатай юм байна.

— Хүдэлмэриин газарта ариг сэбэрые сахихада һайн. Тиимэһээ бидэнэр цех соогоо сэбэр байдалые сахинабди. Цехнай манай хоёрдохи гэрнай болоно бшуу, — гэжэ слесарь Ким Баклашов хөөрэнэ.

— Эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа, һайн шанартай продукци гаргаһанайнгаа түлөө Совет засагай 50 жэлэй нэрэмжэтэ гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэмди. Бидэнэр һайнаар ажаллажа, бэшэ нүхэдтөө жэшээ харуулһан лэ байха ёһотойбди,— гэжэ Кимэй дүү Афанасий Баклашов оролсоно.

Энэ тон зүб. Түрүү хүдэлмэришэд бэшэнһээ заал һаа ондоо, урагшаа эрмэлзэһэн һанал бодолтой, шэнэ онол арга ажалдаа нэбтэрүүлжэ, һайн шанартай продукци улам ехээр бүтээхэ гэжэ оролдодог.

Дунда зэргын нюргатай гушаад гаран наһанай хүн хүдэлмэришэн бүхэнэй хажуугаар эрьелдэн, бүтээжэ байһан детальнуудыень нарин нягтаар шалгажа үзэнэ. Цехэй ахалагша мастер Алексей Кузьмин өөрынгөө хүдэлмэришэдтэ шанга эрилтэ табихал ёһоороо табина бшуу.

Тоһо бүлэдэг насос заһабарилжа байһан Владимир Солодчугай бүтээһэн детальнуудые тэрэ анхаралтайгаар шалгана, томо болгодог тусгаар шэл доро табяадшье харана.

— Дизельнэ агрегат тепловозой зүрхэниинь болоно. Тиимэһээ бидэнэр хүнэй зүрхэндэ операци хэдэг хирургнуудтал адли болгоомжотойгоор хэжэ байһан ажалдаа хандаха ёһотойбди. Хүнэй нюдэндэ харагдаха забһартайгаар энэ насос заһабарилаа һаа, тепловозууд шэнгэн түлишэ ехээр галдаха гү, али болзорһоо урид эбдэржэ, дахяад заһабарида ороха болодог,— гэжэ ахалагша мастер намда ойлгуулба.

— Танай цехэй хүдэлмэришэдэй дундаһаа хэн эрхимлэнэб?— гэһэн асуудал табихадам, Алексей Кузьмин бодолгото болон, сэлмэг дулаан нюдөөр сэхэ урдаһаам хаража:

— Владимир Солодчугыел нэрлэжэ боломоор,— гэбэ.

Тэрэнэй дүрэ Хүндэлэлэй самбарта гаргагданхай. Халаанайнгаа даабари үлүүлэн дүүргэжэ, хододоо эрхим шанартай продукци гаргажа байдаг. Мүн лэ ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсан, заһабариһаа гараһан тепловозуудые шалгадаг инспектор юм. Тиимэһээ өөрынгөөшье ажалда анхаралтайгаар хандана бшуу.

7-8 часай үнгэрхэ бури локомотивна депогой цех соонһоо тепловозууд заһабарилагдан гаража байдаг. Түмэр замай хүдэлмэришэдтэ тушаахын урда тээ 40 минута соо туршалга хэгдэжэ, хүдэлмэришэдэй түлөөлэгшэ инспекторнууд заһабариин шанар шалгадаг юм. Владимир Солодчук эндэ байлсадаг. Хэдэн зуун хүдэлмэришэдэй бүтээһэн юумэнэй хуби заяан эндэл шиидхэгдэдэг. Теэд һүүлшын үедэ заһабариһаа гараһан тепловозууд булта һайн сэгнэлтэтэйгээр түмэр замшадта тушаагдана.

Дизельнэ агрегадуудые заһабарилдаг цехэй хүдэлмэришэдэй габьяа ехэ. Үнгэрһэн январь һара соо заһабарида ороһон 176 тепловозой дизельнэ агрегадууд булта һайн шанартайгаар бүтээгдэһэн байгаа бшуу. Энэ орёо нарин детальнуудые сэбэрлэн заһадаг хүдэлмэришэдэй ажаллахые харахада урмашахаар даа.

Юрий Юшавай, Лев Михайлов, Ким Баклашов булта үнэр мэргэжэлтэй, дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд.

Үндэр томо бэетэй залуу хүбүүн нэгэ багахан деталь бариад, ахалагша мастерта дүтэлжэ:

— Алексей Васильевич, энээ хэнникем хараад үгыт. Хэр заһаа гээшэбиб. Яһалал оролдооб,— гэнэ.

— Зай, зай! Тиигэжэ байгаад бү гоёо. Һүүлшын үедэ һайн шанартайгаар продукцияа бүтээнэш. Гурбадахи разрядай үнэмшэлгэ абахаар болоош. Бэлдэд гэжэ ябаарай,—гээд ялагар сагаан деталинень гартаа абажа харана. Тусгаар түхеэрэлгэдэ тодхожо туршалга хэнэ. Багахан приборой стрелкэ шэшэрэн һалганаһаар «һайн» гэһэн тэмдэгтэ хүрэнэ.

— Зай ошожо хүдэлэ,— гэжэ Алексей Васильевич Кузьмин залуу хүбүүнэй бүтээһэн деталь тусгаар таг дээрэ табиха мүртөө баяртайгаар хэлэнэ.

— Заһагдаһан детальнуудаа эндэ табидаг гээшэбди. Эндэһээ сэхэ тепловоз заһадаг цехтэ эльгээгдэдэг,— гэжэ тэрэ дуугарна.

— Энэ дизелиин агрегадай форсунка заһабарилһан Владимир Горшенин хоёр һарын саанахана сэрэгэй һургуулиһаа ерэжэ, манай цехтэ хүдэлмэришэнөөр абтаһан юм. Энэ бага саг соо тэрэ слесариин мэргэжэл һайн шудалжа. Үнинэй хүдэлмэришэдһөө дутангүй хүдэлнэ. Нимэ оролдосотой бэрхэ зоноор хүдэлхэдэшье урматай,— гэжэ Алексей Кузьмин омогорхон хөөрэнэ.

Хүн бүхэн тусгаар детальнуудые сэбэрлэн заһана. Түмэрэй ханхинаан, станогуудай нэгэ жэгдэ хүүеэн эндэ соностоно.

Дизельнэ агрегат заһабарилдаг цех байгша оной январь һара соо һайнаар ажаллажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэнхэй. Шэнэ дурадхал ажалдаа нэбтэрүүлжэ, 12 мянган түхэригэй арьбалалта хэбэ. Мүн лэ хуушан детальнуудые шэнэлэн заһажа, 89 түхэригэй арьбалалта хэбэ.

Бултадаа нэгэнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө гэһэн уряа доро хүдэлһэн тус цехэй хүдэлмэришэд В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн баярта ажалай бэлэг барихаар оролдон, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад, хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Наука, техникын туйлалтые—үйлэдбэридэ

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ ХЭРЭГ[...]

Хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байгаа эрдэм болон техникын һүүлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ байгаагүй һаа, амжалта туйлахань бэрхэтэй. Наука үйлэдбэри хоёрой хоорондоо холбоотой, бэе бэедээ түшэглэн хүгжэжэ байбал, олон асуудал урагшатай һайнаар шиидхэгдэнэ гэжэ мэдээжэ.

Шэнэ, түрүү дүй дүршэл халан абалсаһан, үйлэдбэридөө нэбтэрүүлһэн коллективүүд һайн үрэ дүн туйладаг. Энээниие баримталхын тула олон жэшээ харуулмаар.

Гэр барилгын комбинадай коллектив олон шэнэ гэрнүүдые бодхожо, городойнгоо түхэл шарай хубилгана. Томо панельнуудые, түмэр-бетон зүйлнүүдые бүтээжэ, хабсаргамал аргаар гэр байра бодхоно. Гэр барилгада хэрэглэгдэдэг түмэр-бетон зүйлнүүдые һайн шанартайгаар бүтээхэ хэрэгтэ багa бэшэ анхарал хандуулагдадаг.

Комбинадай хүдэлмэрилэгшэд бетон холисые халуун аргаар шудхан хатуужуулдаг болобо. Бункернууд соо хэгдэһэн бетон холисо электрын элшэ хүсөөр халаагдана. Энэ аргын булюу һайн байһаниинь элирүүлэгдээ. Бетон холисо оройдоо 10—15 минутын туршада халуун температуратай бункер соо халаагдаад, һүүлээрнь мүн лэ ехэ температуратай хэбүүд соо шудхагдажа хатуужуулагдана. Түргэн саг соо ехэ температурын даралта доро халаагдаад хүргэгдэһэн холисо бетоной һайн шанарые багашье гээлэггүй, ехэ бэхи болодог гээшэ.

Энэ арга үшөө юугээрээ булюу һайн бэ гэхэдэ, тэрэниие барилга дээрэ, мүн юрын полигонуудта хэрэглэжэ болохо юм. Бункер, хэбүүдые түхеэрхэнь түбэгтэй бэшэ. Хүндэ бетон зүйлнүүдые нимэ аргаар хатуужуулхада һайн. Ангарска, манай эндэхи Тимлюйн цементнэ заводуудай үйлэдбэрилдэг «400» маркын цемент хэрэглэгдэнэ. Цельсеэр 70 градус хүрэтэр холисо халаахада хушалтагүй бункер хэрэглэжэ болохо. Харин 70 градусһаа дээшэ температурын хэрэгтэй болоходо, хушаха хэрэгтэй. Барилгада хэрэгтэй бетон зүйлнүүдые саг соонь үйлэдбэрилжэ гарахын тула 3—4 бункер хэрэглэгдэдэг. Тусхай хэбүүд, камера соо 4 часай туршада бетон холисо хатуужуулагдана.

Комбинадай коллектив хүндэ бетон зүйлнүүдые шэнэ аргаар үйлэдбэрилхэдөө, ехэ алмалта хэлэг болоо. Нэгэ кубометрэй түмэр-бетон зүйлнүүдые шудхан гаргахада 2 түхэригэй арьбалалта хэгдэнэ.

Харин шэнэ арга барилгын зарим организацинуудта үшөө хэрэглэгдээгүй байһаар. «Буржелезобетон» нэгэдэлэй предприяти[...] нууд, 702-дохи [...] авиационно завод[...] питальна барил[...] полигонуудта [...] тухай хөөрэлдөөн [...] дото дээрээ мүрт[...] гүй байһаар. Эд[...] дай түлөөлэгшэд [...] жэ, түрүү дүй [...] саһан, тэрэнэй [...] һые ойлгожо абаһ[...]

Нимэ ушар юу[...] наб гэхэдэ, шэнэ[...] тэрүүлэн хэрэглэх[...] тэмсэл хэгдэнэгүй[...] нэбтэрүүлхэ тал[...] хүдэлмэри хэжэ, [...] бэрилхэ хэрэгтэй [...]

Шэнэ техника [...] хэлэй-техническэ [...] хэ тусэб предпри[...] додог. Зарим [...] шалгагдаһан, һай[...] руулһан түрүү дүй[...] гэдын шадабари [...] жа, нимэ тусэб [...] байбал таарамжатай [...] дана. «Түрүүшүү[...] лые бүгэдын [...] гэһэн уряа ха[...] бэл, болото тэмс[...] тын һайн үрэ [...] байһаниинь лаб[...]

Бурял[...] **управлени[...]** мэдээс[...] ахала[...]

[Р]АССКАЗУУД ТУХАЙ ХЭДЭН ҮГЭ

...һүүл багта болохоео манай уран зохёолшодой ...съездые угтуулан «Бу... газетын редакци литера... гол жанрнуудай нэгэ... рассказ тухай хөө... газетынгээ мартын номернуудта хэлэ бэшэ... кандидат нүхэр ...ной «Буряад рассказууд ...нуудъ» гэһэн удхаараа ...гээрээ нилээд то... хэблээ. Энэ хадаа ...соогоо эмхидхэгдэһэн, ...олшодто өөһэдтэнь туһа... үргэн олон уншагшадта... һонирхолтой хэрэг...

...ратурын жанрнууд об... хүгжэлтын түүхэтэй, ...гү, али арад бүхэнэй ...онсо тиимэ илгаа бо... элирхэйлдэг мага... ба һанаан сэдьхэлэй хуби... холбоотой байдаг. ...буряадшье рассказ ха... юрэ бусын, националь... түүхын үндэһэ һуури ...болоо»—гэжэ нүхэр Сок... эхин багта тон ...

...болон рассказ хадаа ...тературын эгээл дай... жанр гэхэдэ болоно. ...очерк рассказ хоёр ажа... хурса тодоор дэлгээн ...адли, тон ойрын үүр... дундаа онсо шал... Ушар юуб гэбэл, ...бодото байдал, ажал ...ябаһан бодото хүн ту... багахан зохёол бо... очеркын геройнууд хадаа ...обогтой, өөһэд өөһэ... тушаал зэргэтэй. ...өөһэд өөһэдын үнэ... үнгэрһэн намтартай ...очеркнуудые ган-сахан лэ уран зохёолшод, поэдүүд бэшэ, харин культурна хүншье һаа бэшэжэ шадаха.

Рассказууд арбаад гаран хуудаһан соо ажабайдалай героизм, шэн габьяа харуулһан гү, али манай байдалда болодог, боложо болохо һонирхолтой ушар зүйлые зураглан харуулһан байдаг. Оройдоол дүрбэ табахан хуудаһатай соморхон рассказууд нилээд олон ха юм.

Зарим нэгэ залуу нүхэд рассказые хэмжээгээрээ багахан, хуудаһаараа үсөөхэн лэ дээрэһээ бэшэжэ бүтээхэдэ хямдахан хэрэг гэжэ тоншье урма хухарма, эндүү алдуутайгаар һанадаг.

Марафонска урилдаан гэжэ спортдо байдаг. Энэнь ехэ холо дайдада гүйжэ гараха байжа, тус һорёондо хабаадагшад нилээд олон километр ото гүйжэ, өөрынгөө мэргэжэл ямар амжалта туйлажа шададагаа харуулжа гарадаг. Мүн хэдэн километрэй бэшэ, хэдэн зуун метрэй урилдаанууд болодог. Пампагар томо, хэдэн зуун хуудаһатай роман бэшэһэнһээ долоо наймахан хуудаһатай рассказ зохёохо гээшэ тон хүнгэхэн хэрэг гэжэ һанадаг заримашуулай алдуунь юуб гэхэдэ, хэдыхэн зуун метртэ урилдажа гараха гээшые хэдэн километртэ гүйһэн холын зайтай урилдаанда гүйһэнһөө холо хүнгэн гэжэ һанаашадай алдуудал тон адли байна.

Мэдээжэ уран зохёолшо поэт Самуил Маршакта нэгэ журналай редакциин залуухан түлөөлэгшэ нэгэтэ хандажа, журналдаа шүлэг бэшүүлхые нэтэрүүгээр гуйһан байна.

Журналай залуухан сотрудник үбгэжөөл поэдтэ хандажа;

— Самуил Яковлевич... Та манай журналда шэнэ шүлэг зохёожо үгыт даа. Манда тиимэшье ехэ шүлэг хэрэгтэй бэшэл... Үсөөхэн мүртэй сомор жаахан шүлэг лэ болохол даа, — гэжэ байжа, һалан һандангүй гуйжа, хүндэтэ үбгэжөөлые ехээр хашарааһан, шалааһан байна.

Залуу нүхэрэй гаража ошоһоной һүүлдэ Самуил Маршак һанаа алдан гайхажа, хажуудаа байһан хүнүүдтэ «Зарим нэгэн яахадаа гарай бишыхан часы бүтээхэ гээшэ ханын харьягар ехэ часы гү, али будильник бүтээһэнһээ холо дээрэ гэжэ һанадаг гээшэб» гэжэ дураа гутан, гайхажа хэлэһэн байна.

Үсөөхэн мүртэй шүлэг бэшэхэ гээшэ олон мүртэй ута шүлэг зохёоһонһоо бэлэхэн, бэшэхэдэ хямдахан хэрэг гэжэ тэрэ журналист ойлгоһон байна ха юм.

Тэрэ залуу нүхэр тон ехээр эндүүрээ. Ушар юуб гэхэдэ, зарим нэгэ зохёолшо поэдүүдэй далаяан мүр соо дэлгэрэнгыгээр, сүлөөтэйгөөр бэшэжэ харуулха, хэлэжэ шадаха тэрээхэн һанал зүйлыень зохёолшо оройдоол долоо наймахан мүр соо багтаажа шадаха зорилготой болоно. Дэлгэрэнгы ехэ, зарим үедэ шашагаар бэшэгдэһэн шүлэгэй удхые сүм шүлэг соо харуулжа шадаха үнэхөөрөөшье ехэхэн оюун бэлигтэй, баян мэргэжэлтэй мастерай һайсахан оролдожо, хүсэ гаргажа, хүлһэ адхажа бүтээхэ хэрэг байнал ха юм.

Энээн дээрэһээ бодожо үзэхэдэ, уран литературын онсо жанр болохо «бишыхан рассказ» бэшэхэ гээшэ нилээдгүй түбэгтэйхэн хэрэг болоно.

Үнэхөөрөөшье ямаршье повесть, романуудые уран зохёолшо һара һарлажа, жэл жэллэжэ, заримдаа хэды жэл соо һуужа зохёодог. Тиихэдэнь нилээд олон зохёолшод заримдаа өөр өөрынгөө уран творчестводо тусгаар шата, томохон илалта болоһон рассказуудаа нэгэ һуудалаар гэхэ гү, али хэдэхэн час соо, нэгэ үдэр соо бэшэжэрхидэг. Иимэ ушар баримтанууд уран литературын түүхэдэ нилээд олон. Гансахан лэ энэ ушар баримтанууд хадаа литературын ажалай дотоодын тусгаар шанар шэнжэ гүнзэгыгөөр мэдэрдэггүй, энээн тухай һайса бодожо үзэдэггүй тон буруу бодол түрүүлнэ.

Эдэ нүхэд өөһэдынгөө рассказуудай эгээл эрхимыень нэгэ һуудалаар бэшэжэрхихын урда энээхэн рассказаа ехэ үни урданай, заримдаа хэды жэл соо толгойдоо һанажа, үлтиргэжэ, эһээжэ, буйлуулжа ябаһан байгаа. Тус рассказайнь үсөөхэн геройнууд тэдэ зохёолшодто, ехэл танил ойрын зон, өөрынь түрэл аха дүүнэрэй зэргэ хүнүүд болошонхой байгаа бшуу. Теэд лэ тэрэ зохёолшо эрхим рассказаа хожомоо балай ехэ заһабаригүйгөөр, нэгэ доро бусад хүнэй хажуу талаһаа диктовалжа үгэһэндэл бэлэхэнээр бэшэжэрхихэдээ, үни хада толгойдоо тобойсо бэшэгдэшэһэн, үндэһэнһөө эхилээд һалаа мүшэр, набшаһа, жэмэс хүрэтэрөө ургажа гарашаһан зохёолоо, һурагшадай үни сээжэлдэһэн шүлэг дэбтэр соогоо бэшэһэндэл тиимэ ехэ зоборитойгоор бэшэжэрхиһэн байгаа гэжэ мэдэдэггүй, һэжэглэдэггүйл нүхэд бишыхан рассказ бэшэлгэ томо ехэ зохёол, повесть бэшэһэндэ орходоо тоосоогүй хялбар, хүнгэхэн хэрэг гэжэ эндүүрдэг.

Жэшээлжэ, хоёр гурбахан ушарнуудые хаража үзэебди.

Гансахан манай ороной уншагшадта мэдээжэ бэшэ, мүн дэлхэйн нилээд олохон хэлэн дээрэ оршуулагдажа, олон миллионой зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэһэн «Хүнэй хуби заяан» гэжэ Михаил Шолоховой рассказ мэдэнэбди.

Дэлхэйн хоёрдохи һүртэ ехэ дайнай үедэ ород хүнэй үзэһэн хараһые, гэр бүлэеэ алдажа зобоһон, хэды тиибэшье тэрэнэй амгалан ажабайдал тээшэ али зэргээр тэгүүлэн дугташадагые һананабди.

Тиимэл хадань энэ рассказ ямаршье хэлэн дээрэ оршуулагдахадаа, адли хүсэтэй киноповесть болоходоошье олон миллионис һүрдөөжэшье, тэдэ олон түмэнэй сэдьхэл хүдэлгэжэ, тэдэнииe уяруулжа, үндэр габьяа тээшэ уряалан дуудажа, баясуулжашье шадаһан байна.

Михаил Шолохов тус рассказаа оройдоол гуша дүшэн хуудаһан соо хэлэгдэһэн хамаг бүхы баян материалайнгаа удха дээрэ томохон повесть гү, али пэндэгэр томо роман бэшэжэ ядаагүй.

Михаил Шолоховой «Хүнэй хуби заяан» гэжэ рассказ соо сүм багтажа ороһон эгээл энэ материалай сюжедээр олохон уран зохёолшод рассказ бэшэ, харин повесть гү, бүхэли роман эжэлэнгүй бэшэжэрхихэл байгаа гэжэ һанахаар.

Борис Лавреневэй «Дүшэн нэгэдэхи» гэжэ рассказ соо манай улаан сэрэгшэдэй дунда арад зонойнгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ, аяар дүшэн сагаантан дайсадые хюдатараа дайлалдаһан Марина гэжэ залуухан мэргэн бууша басаганаар золгонобди.

Марина басаган дүшэн хоёрдохи залуу солдадые амидыгаар өөһэдынгөө штабта тушааха даабаритай. Теэд мяхатай бэетэй амиды хүн, сохилһон зүрхэтэй, солгилһон шуһатай эдир залуухан эхэнэр хадаа өөрынгөө туужа ябаһан эдир залуушье, сэбэр һайханшье тэрэ хүндөө, дайсаншье һаань, үнэн зүрхэнһөө дурлашана. Тон иимэ ушарай болоһон гү, үгышье һаа нэгэ тээ боложо болохол хадань энэ ушар тон хүсэтэй, һонирхолтойгоор уншагшадташье, кино харагшадташье абтана. Иимэ хурса сюжедтэй, хажуу талаһаа тон юрэ бусаар харагдажа болохо удхатай энэ рассказые оюун бэлигтэ зохёолшо Б. Лавренев тон зоригтойгоор бэшэжэ, үнэншэмэ зүбөөр харуулжа, олон миллион уншагшадайшье, кино харагшадайшье дура сэдьхэлые хүдэлгэжэ шадаа.

Манай буряад литературын анха түрүүнэй эхи һуури табигдажа байхада, рассказууд баһал хамагай түрүүндэ бэшэгдэжэшье, һонир хогдожошье эхилһэн литературна жанр байха юм.

Хоца Намсараевай «Эзэн ба богоол», «Мүлхидэг лама, мүргэдэг хонин», «Үншэдэй үхэл», Ц. Дондубоной «Шуһата хюдалга», «Лодориин зүүдэн», Ж. Балданжабоной «Хурын бурхан» гэхэ мэтын рассказууд урдандаа үзэг үгэнүүдэйнгээ танигдахаяа болижо балартар, хуудаһан бүхэнэйнгөө һанги набта һүрэтэр уншагдадаг байгаа.

Теэд энээндэ ямар гайхал байхаб!

Литературын рассказай жанр манай буряад литературада бата һуурияа, хүндэтэ зэргэеэ эзэлэн байһаниинь арсалтагүй. Манай номой хэблэлэй хэдэн жэл урда уран һайханаар шэмэглэжэ хэблэн гаргаһан «Буряад рассказуудай антологи» совет буряад литературын хэр зэргэ олоншье, удха шанар һайнтай, ойлгосотой, хурса рассказуудтай болоһые балшыса гэршэлнэ. Ород хэлэн дээрэ оршуулагдаһан рассказуудай согсолборинууд хэдэн удаа Улаан-Үдэдэ, Москвада, ондоошье городуудаар хэблэгдэн гаража, олон түмэн ород уншагшадай сэдьхэл зүрхые сэнгүүлэн эзэлһэниинь мэдээжэ. Газета, журналнуудта манай зохёолшодой һонин һонин, шэнэ шэнэ рассказууд хэблэгдэжэл, радиогоор уншагдажал байдаг. Мүн баһа буряадшье, ородшье хэлэнүүд дээрэ рассказуудай номууд жэлһээ жэлдэ хэблэгдэнэ. Энэ хадаа амаршалма һайн ёһо заншал болонхой.

Буряад литературада удха найруулгаараа тон үндэр шанартай, олон түмэн уншагшадаар хүлеэн абтаһан нилээд олон рассказууд бии. Тэдэ рассказууднай һургуулинуудта үзэдэг хрестомати номуудта орохол ёһоороо орожо, манай уран литературын эрхим һайн рассказууд нэрлэгдэхэл ёһоороо нэрлэгдэнэ.

Гэбэшье рассказ хадаа бэшэхэдэшье бэлэн, хэмжүүрээрээшье бишыхан зохёол гээшэ гэжэ зарим нэгэнэй, илангаяа залуу зарим зохёолшоднай ехэл алдуу эндүүтэйгээр ойлгодог, һанадаг ушарһаа гэхэ гү, мүн өөрынгөө зохёолдо үндэр эрилтэ табидаггүй, зохёолоо олон удаа буулгажа бэшэдэггүй, рассказ бүхэнэйнгөө гүн удхые хүсэд ойлгодоггүй дээрэһээ удхаараа балар, үгөөрөө үхи, шэрэ будаг бүрүүлтэй, уншагшадай сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэн уяруулжа балай шадахагүй рассказууд үе-үе хэблэгдэшэдэг лэ байһаар.

Энэ хадаа халаглажа баймаар тон ехэ дутагдалтай үзэгдэл болоно.

Болохоёо байгша съезд дээрэ уран литературын гол жанрнууд болохо повесть, роман, очерк, шүлэг, поэмэ, драматическа зохёолнууд тухай үндэр трибунаһаа хэлсэхынгээ хажуугаар, манай рассказ тухай, тэрэнэй улам саашадаа литературын эгээл һонирхолтойшье, дайшалхы хурсашье зэбсэг болохо тухайнь зүбшэн хэлсэгдэхэл бээз гэжэ ехээр найданабди, хүлеэнэбди!

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ,
уран зохёолшо.

...уда гаргадаг Улаан-Үдын заводой коллектив үнгэрһэн жэлэй ноябрьһаа эхилжэ 90 тонно ...буйлуулаа. Заводой хүдэлмэришэд шасарганын шүүһэ, тоһо буйлуулан гаргадаг байна. ...: заводой витаминай цехэй начальник Валентина Кондратьева (зүүн гарһаа), аппаратчи... Екатерина Рогова ба Валентина Ширина гэгшэд шасарганын тоһоной шанар шалгажа байна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ДУЛЭТЭ ...НУУДЭЙ БААТАРНУУД

ХАНДАЛА НЮТАГАЙ ХҮБҮҮН

...һууринай ойро аха дүү... Тэндэ хүдөөлүүлэгдэ... дунда буряад Никола... Маклуевич гэгшын нэрэ ...Какушинска найман жэ... пионернүүд, Ник... дайнай урда тээ хаана, ...байһан бэ гэжэ мэдэхые ...Эдэ үгэнүүд Смолен... Какушкино һууринай ...бэшэг сооһоо абтанхай. ...пионернүүдэй болон ...ури бэенэрэй хоорондо ...байгуулагдаа. Бэе ...хагүй хүнүүд дүтын ...бэшэлсэдэг болоо.

...хамгаалгын Агууехэ ...үүдтэ эаг зуурын үедэ ...бартa ороһон Смоленскэ Какушкино һууриниие ...һабарһаа сүлөөлхын ...байлдаанда баатарай ...алдаһан хүнүүдэй намтар ...эдир пионернүүд бэшэгэн ...һабагша татаа... ...сахир сагаан сайхан. ...Бидэ Хандала ни... баатарай дурасхаалда бод... ойро ёһолон зог... зогсоходоо, Эсэгэ оро... алдалһан хүнүүдэй ...сэдьхэл зүрхэншин...

...хуушаржа шарлашаһан ... Тэрэ зураг 1930 ондо ...тэрэ үедэ хамтын ажал ...тэрэниие бэхижүүлхын ...боложо эхилһэн түү... зураг дээрэ Кабанскын ...барилгын колхозуу... съездэ хабаа... Буряад гуталтай, ар... хүлөөгэй эрэшүүл, эхэ... дунда «Политот... колхозой түрүүлэгшэ бай... Павел Маклуевич бии. ...нютагай наһажаал хү... һайн һанана. Нико... шэгтэй, зоримгой ха... үесэд нэтэрүү хүн ...

Эдир залуудаа батрааг ябаһан, мүнөө пенсионер Улаадай Челпанов иигэжэ дурсана:

— Пашкые би һайн мэдэхэб. Тэрээнтэй хоюулан батрааг ябаабди. Сугтаа хамтын ажал эмхидхэжэ, хулаагуудтай тэмсээбди...

Түрүүшээр Павел Николаев коммуные толгойлоо. Һүүлдэнь коммунын хүдөө ажахын артель болоходонь, нютагаархиниинь Николаевые түрүүлэгшээр һунгаа юм.

...Вова—Николаевай одхон хүбүүн. Тэрэ хүбүүн эсэгээе эхынгээ хөөрөөгөөр мэдэдэг юм: Павел Маклуевичай фронт мордоходо, оройдоол үйндөө хүрэжэ ябаа.

Дайн эхилбэ гэжэ дуулахадаа, Павел Маклуевич Николаев военкомат гүйлгэжэ ошоод, һайн дураараа фронт ошохые мэдүүлээ. Военкомат хүсэлыень хангаа һэн ааб даа...

Дайнай үедэ холын тылдэ баһал хүшэр һэн. Ажахын жолоодогшодоор эхэнэрнүүд, эдиршүүл, үбгэд, хүгшэд үлэнхэй. Улаан сурба үхибүүд хилээмэ эрижэ шууялдаха. Хамтынгаа ажалые һайнаар эрхилжэ, «Бүхы юумэн—фронтдо!» гэһэн уряа доро унаһан малгайгаа абаха забдагүй хүдэлхэш.

Сыхүүнэй Николаева эгээл тиимэ эхэнэрнүүдэй нэгэн бэлэй. Үдэртөө ажаллаха. Үдэшэндөө зургаан үхибүүдэйнгээ хахархай хадхаха. Фронт дээрэ ябаһан нүхэрһөө бэшэг хүлеэхэ...

Үбэлэй нэгэ үдэр Сыхүүнэй Николаевагай нэрэ дээрэ аймшагтай мэдээсэл абтаа һэн. «Гвардиин рядовой Николаев Павел Маклуевич, 1900 ондо түрэһэн, фронт дээрэ 1943 оной февралиин 14-дэ Социалис Эхэ оронойнгоо түлөө байлдаанай үедэ алуулба. Смоленскэ областиин Какушкино һууринда хүдөөлэгдөө.

Тэрэ гэһээр хорин зургаан жэл үнгэрөө. Павел Маклуевичай түрэһэн нютаг танигдашагүйгөөр хубилаа. Хэрбээ урдань Хандала нютагай гэрнүүдые хаптиилкын тортог харлуулдаг һаань, мүнөө Ильичэй лаампанууд носожо, хүн зониинь үдэшэндөө телевизорэй сэнхир экран хаража һуудаг. Эхин һургуули, магазин, амбулатори, клуб—олон шэнэ барилга хэгдээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ баатарай үхэлөөр алдалһан хүнүүдэй дурасхаал мүнхэлһэн хүшөө. Тэрэниие харахадаа, холын Какушкино һууринһаа эдир пионернүүдэй бэшэһэн мүрнүүд ойндош орохо: «Бидэ, пионернүүд, алдалһан геройнуудай дурасхаал нангинаар сахидагбди, манай һууринай түлөө ами наһаяа үгэһэн сэрэгшэдэй хүүрнүүдые харууһалдагбди. Аха дүүгэй хүүр бидэндэ нангин газар болонхой. Майн нэгэндэ, Илалтын үдэр, сентябриин нэгэндэ, Октябриин һайндартэ, Совет Армиин үдэр тэндэ баглаа сэсэгүүдые табидаг заншалтайбди.

Пионерэй мэндэ хүргэгшэ Какушкинска найман жэлэй һургуулиин пионернүүд».

Павел Николаев — тэрэ баатар сэрэгшэдэй нэгэн. Павел Николаев гушаад онуудай халуун амисхаалай үедэ түрүү зэргэдэ ябаһан нүхэр. Тэрэнэй дурасхаал — битэндэ мүнхэ!

Ц. ТЫХЕНОВ.

97 ФЕЛЬДШЕР

Алагтын медицинскэ училищи — манай республика дотор эмнэлгын дунда мэргэжэлтэдые бэлэдхэдэг томохон һургуулинуудай нэгэн.

Ениахан энэ һургуулиие 97 басагад, хүбүүд дүүргэжэ, медицинын фельдшер болоо. Тэдэнэй дундаһаа В. Карпиевич, Т. Шарова гэгшэдтэ эрдэм болбосоролоороо онсо шалгарба гэһэн тэмдэгтэй диплом барюулагдаһан байна.

Залуу мэргэжэлтэд республикынгаа аймагуудай элүүрые хамгаалгын зургаануудта ажаллахаар эльгээгдэбэ.

Э. БАДМАИН.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО ХИЛЫН ЦААНАҺАА

КПФ-гэй ЦК-гай Политбюрогой мэдүүлгэ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). КПФ-гэй ЦК-гай Политбюро иимэ мэдүүлгэ хэбэ: «Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилхы бүлэгэй ябуулдаг политикань социализмда бүри харша маяг хэлбэритэй боложо байна, коммунис хүдэлөөнэй ниитэ зорилгонуудта зүришэнэ гэжэ Финляндиин Коммунис парти нэгэнтэ бэшэ тэмдэглэхэ ушартай болоһон байгаа.

Советскэ Союзай Коммунис партида, бусад аха дүү партинуудта эсэргүү хардалга гүрдэлгэнүүд, хилэ дээрэ болоһон тулалдаантай холбоотой һүүлэй үйлэ хэрэгүүд, Советскэ Союзай газар дайдада обтон шунахайралга хадаа Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулдаг политикын али зэргэ аюултай байһан тухай хэгдэһэн сэгнэлтые баталжа үгэнэ. Тиихэдээ энэ политикань эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдтэ туһа болохоһоо гадна, империализмда эсэргүү тэмсэлые һуларуулна.

Дэлхэйн элдэб орон нютагуудта империализмын хорото ябуулгануудай хэгдэжэ байһан үедэ, вьетнам арадые дэмжэхэ, империализмда, дайн байлдаанда эсэргүү, революционно ба демократическа бүхы хүсэнүүдэй эб хамтаараа тэмсэхэнь тон шухала болоод байһан сагта энэ политикань илангаяа аюултай байна.

Коммунис хүдэлөөн хадаа империализмда эсэргүү тэмсэлдэ өөрынгөө хүсэнүүдые нягтаруулан жагсааха зорилгоор саашадаашье оролдолго гаргаха зэргэтэй. Мүнөө үедэ бэлдэгдэжэ байһан коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн энэ зорилгоёо бэелүүлгэдэ нилээд туһа хүргэхэ байха».

ДАЙСАД ГЭЭЛТЭДЭ ОРОНО

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай хамаг бүхы газар дайда дээрэ Арадай Сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үргэнөөр добтолго хэжэ байһанай эсэстэ Американ түримхэйшүүлэй болон Сайгоной туһамаршадай сэрэгүүд ехэхэн гээлтэ хоролтодо ороно.

Февралиин 25—26-най һүни Урда Вьетнамай НВСО-гой подразделенинүүд Кучи гэжэ нютагтахи США-гай ябаган сэрэгэй 25-дахи дивизиин гол шухала лагерьтань добтолоо. Тэрэнэй эсэстэ 1300 американ солдат, офицернүүд хүлһөө буулгагдаа, сэрэгэй 179 автомашина, 12 ехэ буунууд үгы хэгдээ, дайсанай 125 самолёт, вертолёдууд буудан унагаагдаа гэжэ ВИА агентство мэдээсэнэ.

Мартын 2-һоо 7 болотор Контум провинцида сэрэгэй ябуулганuудай хэгдэһэн үедэ Американ 400 сэрэгэйхид алагдаа, шархатуулагдаа, плендэ абтаа. Тэрээнһээ гадна, патриодууд хадаа дайсанай 7 самолёт, 7 танк, 7 ехэ буу гэмтээһэн байха юм.

Сүлөөрэлгэ гэжэ хэблэлэй агентствын нэмэжэ мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ провинцида ябуулга хэжэ байһан сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй подразделенинүүд добтолхо үедөө Чудо, Чухинь, Коленг ба бусад нютагуудтахи дайсанай бэхилэгдэһэн газарнуудые артиллереэр буудахадаа, дайсанай сэрэгүүдые, техникые ехэхэн гээлтэ хоролтодо оруулаа.

Словакиин Компартиин ЦК-гай пленум

ПРАГА. (ТАСС). Словакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй пленум Братиславада болоо гэжэ ЧТК агентство мэдээсэнэ. КПС-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Г. Гусак КПС-эй ЦК-гай Президиумэй хүдэлмэри тухай, мүн Словакидахи мүнөөнэй политическэ байдалай гол асуудалнууд тушаа элидхэл хэбэ. Партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй, Словакиин хүтэлбэрилхы бүхы органуудай нэрэ хүндын ургажа байһан тухай тэмдэглэбэ.

Политическэ байдалые гуримшуулга, январиин һүүлээрхи политикын һайн талануудые сахин хамгаалхын түлөө тэмсэл, социализмын хүсэнүүдтэ эсэргүү добтолгын урдаһаа тэмсэл хүнгэн бэшэ байгаа, үшөөл дүүрээдүй гэжэ мэдэнэбди.

КПС-эй ЦК-гай нэгэн дүүгаар һайшаан абаһан КПЧ-гэй ЦК-гай ноябриин пленумэй тогтоолой ёһоор, мүнөө социализмда эсэргүү, баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүд эгээл аюултай байна. Урдань КПС-эй ЦК-гай сурталай таһагые даадаг байһан Мирослав Кусый партиин политикын хэдэн шухала асуудалнуудаар баруунай үзэлтэй болоһон, КПЧ-гэй ЦК-гай, КПС-эй ЦК-гай программна документнүүдһээ сэхэ арсаһан байна. Тиимэһээ КПС-эй ЦК-гай Президиум КПС-эй ЦК-гай сурталай таһаг даагшын тушаалһаа М. Кусый гэгшые сүлөөлхэ, тэрэнэй буруу үзэлые буруушааха баатай болоһон байна.

Парти доторой ажабайдалай гол ёһонуудые хэлбэришэгүйгөөр сахиха шухала тухай Г. Гусак тусхайлан тэмдэглэбэ.

Г. Гусак мүн лэ хэблэл, радиогой хүдэлмэри тушаа хэлээ. Хэблэлэй сүлөөе зарим хүнүүдэй эбдэдэг байһантайнь эбсэжэ шадахагүйбди гэжэ мэдүүлбэ. Ажалшан арадай талые хараадаг Коммунис парти гүрэн доторхи политическэ засаг тухай асуудалаар дахинаа хэнтэйшье сэсэ буляалдахые хүсэнэгүй.

Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзөөд, КПС-эй ЦК-гай Президиумэй ажал ябуулга тухай, мүн Словакидахи мүнөөнэй политическэ байдалай гол асуудалнууд тушаа элидхэлээр тогтоол абаба.

Энэнь хэндэ туһатайб?

Баруун оронуудай хэблэлэй бусад органуудтаа адли Американ «Нью-Йорк Дейли ньюс» гэжэ газетэ Хитадай засагаархидай ябуулгануудаар сэдьхэлээ хананги байһанаа эдэ үдэрнүүдтэ нюунагүй. Бусад коммунис оронуудта үһэрюу Пекинэй ябуулдаг тэмсэлэй политикада Американ зарим зонхилхы бүлэгүүд дурлаба гэжэ газетэ бэшэнэ.

Даманска арал дээрэ Хитадай зүгһөө хэгдэһэн зэбсэгтэ үһэреэн тушаа буржуазна газетэнүүдэй юун гэжэ бэшэһыень хараад үзэхэдэ, Советскэ Союзтай харилсаагаа саашадань муудхахын түлөө Маогой бүлэгэйхидэй ябуулжа байһан политикые эзэрхэг түримхэйшүүлэй һайшаажа байһаниинь харагдана. Англиин монополистнуудай «Экономист» гэжэ орган Хитадай хүтэлбэрилэгшэдые аргагүйгөөр магтана. Хитад-совет арсалдаанай хурсадаад байһан энэ үедэ эдэ хоёр оронууд нэгэдэмэл фронт байгуулжа шадахагүй гээд баруун гүрэнүүдэй найдахадань болохо гэжэ «Экономист» тэмдэглэнэ.

Уласхоорондын байдал шангадхаха, уласхоорондын оршондо социалис оронуудай ябуулдаг эб найрамдалай политикада һаалта хэхэ гэһэн Мао Цзэ-дунай бүлэгэйхидэй хүсэл эрмэлзэлэлэйнь хэр зэргэ аша туһатай байһыень зарим буржуазна шэнжэлэгшэд ойлгуулха гэжэ оролдоно. Мао Цзэ-дун Советскэ Союзтай мүнөөнэйнгөө арсалдаа саашадань ургэлжэлүүлхэдээ, уласхоорондын хэдэн шухала асуудалнуудые гуримшуулха ябадалда һаалта хэхые оролдохо юм гэжэ Баруун оронуудай зарим ниислэлэйхид тоолоно гэжэ Франциин «Пари-Жур» газетэ мэдүүлнэ. Хитадай гадаадын политикые хубилгаха зорилгоор, Маогой бүлэгэйхидэй ябуулжа байһан политикые Алас-Дурна зүгтэ Советскэ Союзда эсэргүү фронт нээхые хүсэһэн һэдэлгэ мүн гээд «Вашингтон Ивнинг стар» газетэ баһал тайлбарилха һанаатай.

Зүүн зүгтэ ФРГ-гэй ябуулдаг политикые һайса «ойлгожо байһан» тухайгаа һүүлэй сагта Мао Цзэ-дунай мэдүүлһэн хадань боннойхид тэрээндэ ехэ дуратай юм ха гэжэ Австриин «Курир» газетэ бэшэнэ. Баруун Берлиндэ ФРГ-гэй президентые һунгалгатай холбоотой боннойхидой хэһэн үһэрилдөөн энэ политикые харуулна.

Пекин Бонн руу татуурна

ЛОНДОН. (ТАСС). ФРГ-гэй болон Пекинэй хүтэлмэрилэгшэдэй хоорондохи харилсаа тайлбарилжа байдаг «Ивнинг стандарт» гэжэ Лондоной үдэшын газетэ ФРГ Хитад хоёр дипломатическа талаараа өөһэд хоорондоо тон дүтэлэлсэжэ байна гээд бэшэнэ.

Бонной зарим тушаалтанай һанамжын ёһоор, Баруун Германи болбол Хитадтай харилсаагаа һайжаруулха гэжэ эрид шиидэнхэй гээд газетэ тэмдэглэнэ. Японой ба Гонконгын һүүлээр Хитадай худалдаа наймаанда Баруун Германиин ехэ үүргэтэй байһан хадань заатагүй тиимэ алхам хэгдэхэ байха гэжэ экономическа шэнжэлэгшэд өөһэдынгөө талаһаа батална. Жэшээнь, Баруун Германи жэл бүхэндэ 200 миллион долларой сэнтэй хэрэгсэлнүүдые Хитадта үгэдэг байна.

Газетын бэшэһэнэй ёһоор, ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Брандт политическэ талаараа хоёр ороной хоорондоо дүтэлэлсэхыень хүсэдэг тухайгаа нэгэнтэ бэшэ пекинэйхидтэ ойлгуулхые оролдоһон юм.

СОХИО-гой съезд нээгдэбэ

ТОКИО. (ТАСС). Мартын 13-да ниислэлэй «Кудан Кайкан» гэжэ зал соо Японой профсоюзуудай генеральна Соведэй (СОХИО) ээлжээтэ бэшэ 37-дохи съезд нээгдэбэ.

Хамта дээрээ 4 миллион 210 мянган гэшүүдтэйгээр СОХИО-до оролсодог тус тус һалбариин 63 профсоюзуудай 70-аад түлөөлэгшэд ажабайдалаа, эрхэ сүлөөгөө хамгаалха, США-тай баталагдаһан сэрэгэй холбоондо эсэргүү хабарай заншалта тэмсэлэй үедэ Японой ажалшадай ехэ тэмсэлэй хараа түсэбые зүбшэн хэлсээд, баталан абахаяа Токиодо суглаарһан байна.

Съездын үзэмжэдэ табигдаһан тэмсэлэй программын проект хадаа салин хүлһэ дээшэлүүлхын түлөө, орон доторoо үнэ сэнгэй ургалтада эсэргүү, налог татабари хороохын түлөө, социальна хангамжада мүнгэ һомолонгые ехэдхэхын түлөө ажалшадай үргэн ехэ тэмсэл эмхидхэхые хараална.

Окинавые бусааха, аюулгүй байдал сахиха тухай Япон Америкэ хоёрой батлаһан хэлсээе усадхаха, 1970 оной — Япон Америкэ хоёрой сэрэгэй холбоондо эсэргүү шууд шанга тэмсэл хэхэ жэлэй урда тээ СОХИО-гой эмхидхэлые, бата жагсаалые бэхижүүлхэ гэһэн эрилтэнүүдые дэмжэхэ тухай уряа тэмсэлэй программа дотор найруулагдана.

Авеню Клебертэ наймадахи пленарна заседани болобо

ПАРИЖ. ТАСС-ай корреспондент А. Красиков иигэжэ мэдээсэнэ:

Вьетнам тушаа асуудалаар Парижда үнгэргэгдэжэ байһан зүблөөн анханһаа тогтониожорһон, долоон хоног соо нэгэ удаа пленарна заседани хэдэг гуримаараа хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ байна. Мартын 13-да Авеню Клебертэхи уласхоорондын конференциин байшанда ээлжээтэ наймадахи зүблөөн боложо, бүхы дүрбэн делегациин хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө хараа бодолнууд тушаа дахин үгэ хэлэбэ.

Сайгоной захиргаанай делегациие толгойлогшо Фам Данг Лам энэ үдэр түрүүлжэ үгэ хэлэхэдээ, энээнэй урдахи уулзалганууд дээрэ долоо дахин дабтаһан эрилтэнүүдээ дахин тооложо оробо. Тэрэнэй нэмээжэ хэлэһэн шэнэ юумэн гэхэдэ, эдэ эрилтэнүүдые «зургаан бүлэг» болгожо хубааһан байха юм. Тэдэнэйнь удха урданайнгаа хэмдэ үлөө: Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын национальна фронтын тэмсэлээ замхаахыень Фам Данг Лам гэгшэ хүсэдэг юм байна.

США-гай делегациие толгойлогшо Генри Кэбот Лодж гэгшэ энэ үдэр угаа тобшохоноор үгэ хэлээ. Тэрэ хадаа имагтал Сайгоной түлөөлэгшын хэһэн эрилтэнүүдые дэмжэһэн байна.

Урда Вьетнамай НФО-гой делегациие толгойлогшо Чан Быу Кием үгэ хэлэхэдээ, тэрээндэ харюу үгэбэ. Дайсанай олон зуугаад сэрэгэй баазануудта, шухала стратегическа объектнүүдтэ добтолон, Урда Вьетнамай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй болон хүн зоной дайшалхы ябуулганууды хэжэ байһандань Холбоото Штадууд болон тэдээндэ алба хэдэг Сайгоной захиргаан ехэ шууяа татаба гээд тэрэ хэлэһэн байна. Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд сэрэгэй бэшэ улад зондо добтолно гэжэ байгаад тэдэ этигээдүүд хардалга гүрдэжэ үүдхэнэ. Тиихэдээ тэдэнэр Холбоото Штадуудай хэжэ байһан энэ дайгаа улам шангадхажа байһыень далдалхые оролдоно, олониитые мэхэлнэ. Вьетнам тушаа асуудалаар Парижда боложо байһан зүблөөнэй үг зорилгоёо шиидхэхэ ябадалдань һаад ушаруулна,— гэжэ Чан Быу Кием тэмдэглэбэ.

АРАДАЙ БҮТЭЭЛНҮҮД ҺАЙХАН ДАА!

Эртэ урда сагһаа хойшо буряадууд түмэр, мүнгэн, алтан дээрэ дабтан һиилэжэ, элдэб угалза, зүүдхэл, гоёолто болон дарханай зүйлнүүдые бүтээдэг байгаа. Эдэнь үндэһэн искусствымнай эгээл аха захатань юм гэбэл алдуу болохогүй аабза. Арадай дунда тиимэ бэрхэ, гайхамшаг бүтээлнүүдые бэелүүлдэг уран дархашуул ехэ хүндэтэй байгаа. Тэдэнэй үри бэень, аша гушанарнь эрдэмыень абаха гэжэ оролдодог һэн. Тиигэжэ үг дамжаһаар совет Буряадайшье мэдээжэ бүтээлшэд, һиилүүршэд, дархашуул эдэ үдэрнүүд хүрэтэр ерэһэн байха. Тэдэнэй нэгэн Пурбо Сонхорович Намсараев мүн болоно.

Нэгэтэ Ленинградай этнографиин музейдэ СССР-эй арадуудай уран дархашуулай бүтээлнүүдэй выставкын нээгдээд байхада, буряад эхэнэрэй зүүдхэлнүүдые — һиихэ, даруулга, хэтэ, хултибша болон дэрын таб, агтабша болон хударгын гоёолтонуудые олон хүнүүдэй ехэ һонирхожо байһые би хараа һэм. Тэдэ зүйлнүүдэй автор Пурбо Намсараев байһан юм.

Хяагтын аймагай Мөөрөөшэ гэжэ нютагта, гоё һайхан Сүхэ голой эрьедэ модоно дарханай бүлэдэ Пурбо түрэһэн юм. 1953 ондо Улаан-Үдэ ерэжэ, уран зурагай мастерскойдо шабар сохишоор хүдэлжэ эхилһэн байна. Тэндэ хүшэр хүндэ ажал хэхынгээ хажуугаар Буряадай мэдээжэ уран дархашуул — дабтан һиилэгшэд Бадмаев, Нимаев гэгшэдтэ заалгадаг һэн. Тэдэнэр Пурбын түрүүшын ёһото багшанар болоно. Оролдосо ехэтэй, эсэшэ сусашагүйгөөр ажалладаг, эрдэмээ, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэдээ түргэн байһан тула Пурбо ехэ юумэ түйлаһан байгаа. Эрхим бүтээлнүүдынь 1956 ондо Ленинградта эмхидхэгдэһэн (дээрэ дурсагдагша) выставкэдэ эльгээгдээ һэн. Тэндэ һайхашаагдаһан «Ваза» гэжэ бүтээлээ багшанартаяа хамһажа хэһэн юм. Харин һүүлээрнь өөрөө бэеэ даажа, бүтээлнүүдэйнгээ газаа талын угалзануудые зуран һииладэг. Урлалнуудынь бусадайхиһаа ондоо шоуртай, түхэл маягтай болобо. Тиигэжэ «Сурхарбаан» гэжэ композициинь олондо мэдээжэ болоо һэн. Энэ олон дүрсэнүүдһээ бүридэһэн ехэ бүтээл соохи бүхэ барилдаашадай дүрэнүүд айхабтар һонёор, хүнэй һүр һүлдэ харуулан, тэрэнэй ухаанай баялиг, бар хүсэнэйнь хизааргүйе харуулан хэгдэнхэй. Эндэ Пурбо Намсараевай бэлигэй бадаржа, арадайнгаа урданай бүтээлнүүдэй х э л б э р и и е алдангүй шэнэ үе сагай шэнжэтэй, шэнэ удхатай, шэнэ үзэлтэй хүн зоной эрилтэ хангаһан уран гоё бодото искусствын зохёол бүтээдэг болоһониинь харагдана.

Урданай буряад бүтээлшэдһээ Пурбо Намсараев юугээрээ ондоотойб гэжэ хараха болоо һаа, тэрэнэй һүүлэй үедэ зэд дээрэ дабтажа һиилэһэн бүтээлнүүд дээрэ тогтомоор. Тэдэнь буряадуудай үнгэрһэн сагай байдал дээрэһээ абтаһан, тинхэ мүртөө гүнзэгы удхаараа илгарна. Илангаяа сохин зурылгаһан зурлаануудынь гүнзэгы, тиимэһээ гаргаһан дүрсэнь ехэ ойлгосотой болодог. Иимэ тула тэдэнь юрын гоёолтонууд бэшэ, харин бодото уран зохёол болоно шадана.

Эдэ бүгэдэ элдэб эсын туршалгануудые зурхэтэйгөөр хэдэг хадань лэ түйлагдана гэжэ һанамаар. Үнгэржэ ерэхэдээ, бүтээлээ бэелүүлдэг онол аргань, материалаа бүйлүүлхэ шадинь тэрэнэй бэелүүлһэн дүрсэнүүд дээрэ харагдадаг шуу. «Эхэ», «Мори урилдаан», «Хатар» гэхэ мэтэ зурагуудынь метр үндэртэй, метр хахад үргэнтэй зэд хабтаһанууд дээрэ сохигдожо хэгдэһэн байдаг. Иимэ угал затаһан, һиилүүртэһэн дүрэ зурагуудаар гэрэй хана болон түүхэтэ газарнуудые гоёогоо һаа, али миининшье үлгөө һаа, ехэл һайхан байха ха юм. Тиимэһээ арадай һиилүүршэд, уран дархашуул, бүтээлшэд болон зураашадай хүдэлхэ арга боломжые, тэдэнэй зохёолнуудые тунхаглаха хүдэлмэрине үргэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Иимэ бүтээлнүүд тушаа хэблэлдэ үсөөн бэшэгдэдэг, арад зондо багаар тунхаглагдадаг. Тиимэһээнь уран дархашуул, бүтээлшэд өөһэдынгөө ажал тухай, зохёол тухайгаа һанамжануудые ехэ үсөөн дууладаг байна.

Жэшээнь, мүнөө хөөрэжэ байгаа Пурбо Намсараевай зохёолнуудтаа ядалдадаг талые абажа харая. Энэ хүмнай бэлигтэйшье, мэргэжэлтэйшье гэнэбди. Тон өөрын онсо маягтай зохёолнуудые хэжэ, тусгаар бэеэ даахан уран бүтээлшэ болоһон гэнэбди. Гэбэшье шэнэ шэнэ дабталгануудыень, һиилүүрнүүдыень, дүрсэнүүдыень харахадаа би дэ эдэ бүгэдэнтэй хэзээб даа нэгэтэ ушарһан байнабди гэжэ һанадагби. Энэ юун дээрэһээ болоһон мэдэрэл бэ? Юундэб гэхэдэ, Пурбо Намсараев зарим зохёолнуудтаа бэеэ дабтахаяа һанана, шэнэ темэ бэдэрэлгэнь һуладана. Гадна үни хада нэгэ зураг соогоо харуулһан удхаяа шэнэ зураг соогоо оруулна. Эдэ бүгэдэнһөө ондоо тиимэ гэжэ тэмдэглэмээр дутагдалнууд, манай һанахада, дайралдадаггүй.

Һаяхан Пурбо Намсараев Ленинград хотодохи эрмитажай зарим хуушанай зурагуудые шэнэлхэ хүдэлмэри хэлсэжэ байһанаа бусаба. Энэмнай уран зураашa бүхэнэй эрмэлзэдэг ехэ хүсэлнүүдэй бэелэлэй нэгэн, тэрэнэй харгын һайханиие гэршэлһэн баримта ха юм даа.

К. АНДРЕЕВ.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- О Уран гартан тухай.
- *Шэнэ шүлэг.*
- Будамшуу шуумжэлнэ.
- *Шог ёгто мүрнүүд.*

Даша ДАМБАЕВ

ЛЕНИН ТУХАЙ ДУУНУУД

ЛЕНИН—НАРАН

Хаашуулай засагай
Хагсуухан байдалай
Харанхы манан соо
Хашуулан зобоһон
Хамагхан арадтаа
Харгыень заяаһан
Энхэдээ номнолтой
Эсэгэ Ленин лэ.
Ленин, замби түбиин нараншъ.
Ленин, хэтэ мүнхын наранш,—
Магтанабди
шамай,
бултан!
Түбихэн дэлхэймнай
Түүхэтэ хүгжэлтын
Түлхюурынь барюулжа,
Түрүүлэн баранһаа
Түмэнхэн уласаа
Түбхинөөр жаргуулһан
Асари сурталтай
Ашата Ленин лэ.
Ленин, замби түбиин наранш.
Ленин, хэтэ мүнхын наранш,—
магтанабди
шамай,
бултан!

Эдир ленинецүүдэй дуун

Багша Ленинэй юрөөл захяа
Батаар бидэнэр бэелүүлнэбди.
Залууршa сурталайнь тугые
үргэжэ,
Замуудай һайханине
шэлэнэбди,

Эрдэм бэлигэй орьёл өөдэ
Эршэ түгэсөөр дабшанабди.
Сэсэглэн мандаха Ерээдүйн
түлөө
Сэдьхэлээ урагшань заланабди.
Арад түмэндөө тангариглан,

Алиш бэрхэшээл дабахабди.
Коммунис партидаа. Эхэ
орондоо
Хододоо үнэншэ ябахабди.

АШАТА ЛЕНИНЭЭ МАГТАЯА

Харанхы манан соо төөрнһэн
Хамагхан арадаа анхаржа,
Харгыень юрөөн залаһан
Хабата Ленинээ магтая!

Түби дээр зобожо сүхэрһэн
Түмэнхэн арадаа сэдьхэжэ,
Түүхэтэ хэрэг шиидхүүлһэн
Түгэлдэр Ленинээ магтая!

Орьёлоо тэмсэлэй туг доро
Олонхон арадаа хүтэлжэ,
Одото замыень олгоһон
Оюута Ленинээ магтая!

Амгалан тайбанай нарые
Арадтаа хэтэдэнь заяажа,
Алдарта зам руу дуудаһан
Ашата Ленинээ магтая!

ЛЕНИН ТУХАЙ ДУУН

Байгалай эрьедэ түбхинэн
жаргаһан
Баянхан байдалта түрэлхэн
араднай
Ашата Ленинэй сэсэнхэн
заабаряар
Алдарта холо руу зоримгой
дабшана.

Түүхэтэ хэрэгэй тугые үргэһэн
Түмэнхэн уласай эбтэйхэн бүлэ
соо
Жэнхэни үндэһэн буряадхан
араднай
Жэгүүрээ дэлижэ, Ленинээ
магтана.

Дуулгата Алхана, Саяанаа
түшэглэн,
Дуунайнгаа һайхые энхэрэн
сэдьхэжэ,
Нарата сурталай Ленинэй
дурасхаал
Нангинаар арадмай түби дээр
мүнхэлнэ.

Алексей БАДАЕВ

ЭДИР НАҺАМНИ ХААНАБШ

Харахада өөдэгүй, харлажа хуушарһан гэрни,
харгыда эсэһэн аяншандли, добо дээрэһээ
наранда ялбаһан онигорхон хоёр нюдөөрөө
намайгаа шэртэнэ.
Энээхэн гэртэ түрэжэ, үни хада амидарһан,
эрьеһэн жэлнүүдэй хүлгөөн соо гээгдэшэһэн
эдир наһамни, хаанабши? Бэдэрээд олоногүйб
Хаанабши, харюусыш?

Эндэхэнэ модон үлгы соо хэбтэһэншни гэхэл,
энхэргэн зөөлэн гар дээр үдэһэншни гэхэл,
эхынгээ хүхэ хүхэжэ хүсэ абаһанши гэхэл
нялха наһандаа.
Аабагархан гарнуудаараа аба, эжыгээ тэбэрижэ,
дэлхэйн уужамые дүрбэн ханаараа хэмжэжэ,
сагаан һэхүүргэ соо садхалан хэбтээб тэршэлжэ
нялха наһандаа.

Балшар багадамни бүтүү шэрэнгидэл үзэгдэһэн,
бадма сэсэгүүдээр, үбдэгсоо ногоогоор эбхэрһэн,
һайхан хангалаар, аадар бороогоор сүршэгдэһэн
гайхама нугада —
үльгэр түүхэдэ хэлсэгдэдэг ан арьяатадай
үдэр дунда агнахаяа маряадаг газарта
үлэшөө юм һэн лэ тинхэдэ эдир наһамни...
Үгыл даа, олоногүйб.

Эдир наһамни, хаанабши? Хэзээб даа, үни һэн,
эндэ гээһэн эдир наһамни? Энээгүүр наадажа,
бургааһа унанхай, һэлмэ далайнхай харайдаг
һэнш.

Чапай мэтээр.
Дайшалхы нүхэдтэеэ шангаар «Ура!»
хашхаралдан,
дайсан харатанай толгойе таһа сабшаһандал,
дарадаг бэлэйш буртаг үбһэ, халаахай
модон һэлмээр.

Холын сагта бодхоогдоһон шулуун дүрсэнүүдтэл,
хойто хүлнүүд дээрээ ёдойлдожо зогсошоһон
тарбага, зумбараануудай нютаг байһан
тала дайдада,
зэнхэгэр тэнгэреэр обоорогшо буржагар үүлэдтэл,
зэлэ татан бэлшээшэ хонидой тэг дунда
үлэшөө юм һэн лэ тинхэдэ эдир на[...]
Үгыл даа, олоногүйб.

Хаагууршьеб, энэ багаар алхалжа г[...]
хамта хурьгадтай дэбхэрэлдэжэ на[...]
элеэ бүргэд хаража атаархадаг бай[...]
эдир наһамни.

Жэгүүр далитайгаа аяар тинхэһээ т[...]
жэргэмэлэй аялга жэгтэй һайхаша[...]
эдеэшээдүй хоолойгоо һэмээхэн үзэ[...]
эдир наһамни.

Эдир наһамни, хаанабши? Хэзээб да[...]
эндэ гээгдэһэн эдир наһамни?
Хайшахнаа, хүлэг мэтээр, иимэ эр[...]
харайжа ябашообшн, эдир наһамни?

Эдир багынхидаал хёрхохон хурса [...]
эрьен тойрон нарата дайдаяа хара[...]
олон үнгын шэрэ будаг, түхэл маяг
олдоногүйл нюдэндэм.

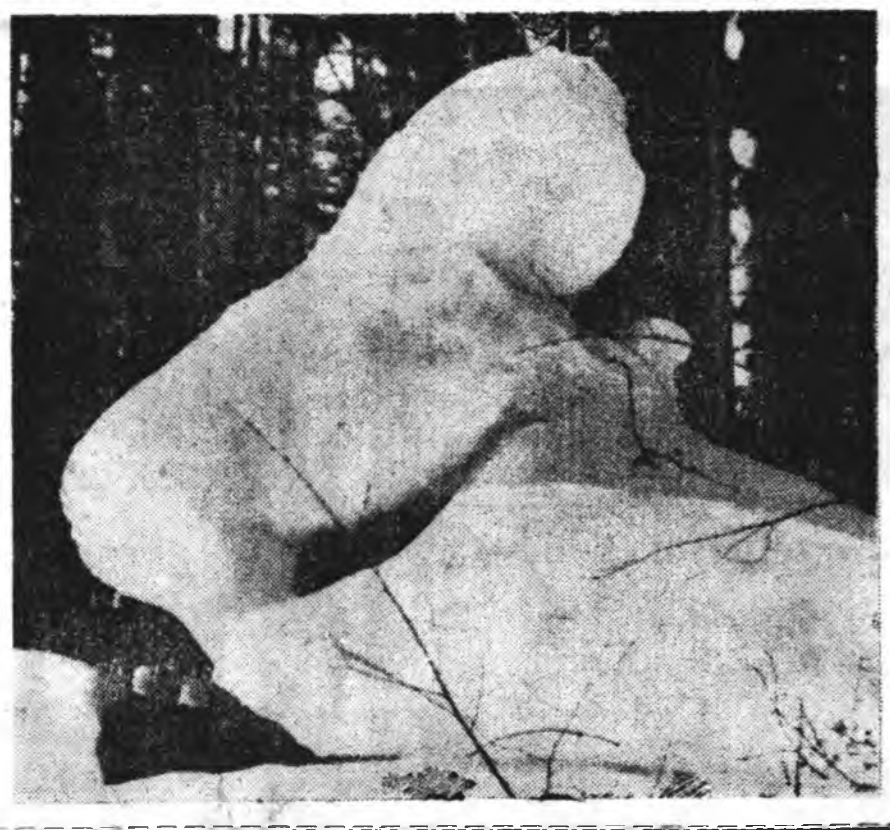
Урдынхидаал шэнинсэтэ талаяа, ха[...]
ургы сэсэгээ, улаалзай, тэрэнгиез [...]
хонхонуудай жэнгирээн, хатарай ая[...]
торолдоногүйл шэхэндэм.

Болбосорол, тухайлхадам, ерэхэ бо[...]
харгыдаа төөришөө ха гү, үгыл даа[...]
Үбгэрэл, тухайлхадам, үшөөл үды [...]
харин, амисхаалынь элихэн лэ даа...

Үшөө тинхэдэ эрэ хүндли шэгтэй бо[...]
дүшөөдтэйдөө буурал үһэ, уршалаа[...]
Наһаншье гээшэ тонгойбо хаш даа о[...]
наран мэтээр.

Ажал хэрэгшни шүлэг зохёолой мүр [...]
ордон, орёо машина, хүүргэ болож[...]
орон доторoo хүшөөгөөр ялайна бэ[...]
одон мэтээр?

Үшөө дуунууд бии. Үхибүүд бии.
Үбгэржэ үнгэрһэншье хойноо үргэ[...]

АРГА ХУРГАА БЭДЭРҺ[...]

Шангаар наран
Шаража эхилээ, —
Хамаг саһан
Хайлаха дүтэлөө.

Амитанай дүрсэ
Абаһан бэеэрээ,
Тогтоо һаам, наран
Тойроод гараха аа[...]!

П. ЯХНОВЕЦ[...]
фо[...]

ЗОРГООРОО ГОДООРЖО ЯБАҺААР...

Будамшуугай почтоһоо

Арба найма наһатай, Улаан-Үдын авиазаводто слесареэр хүдэлдэг Владимир Руденко дүрбэн жэлээр эрхэеэ хаһагдаба.

Аяар дүрбэн жэлэй туршада гэртэхинтэйгээ, сугтаа хүдэлдэг үетэн нүхэдтэйгөө харалсахагүй.

Теэд юу хэһэнэйнгээ түлөө тэрэ түрмэдэ ороо6?

Саг үргэлжэ зоргоороо ашалжа ябаһан хулиган хүбүүн хэзээ нэгэтэ хэһээлгэхэб гэжэ һанаагүй ёһотой. Үдэрынь ямаршьегүй юумэ ажалдаа байдаг аад, харин үдэшын һөөр хараан болохотой хамта хүн гэһэн хүндэтэ нэрэеэ гол таһа мартажархидаг байгаа. Үнэгэн мэхэтэй, шоно сэдьхэлтэй хүйхэр өөрһөө дүү хүбүүдые үгэдөө оруулаад, ээлжээтэ «агнуурида» гарахынгаа урда тээ:

— Ябая, миинтэ мүнгэнһөө арсаха гэжэ хайшаа юм. Намтай дахалдаад ябыт. Конфетэ һорохо, архи ууха мүнгэ олохол байхабди,— гэжэ дуугархадань, «тугалай бэлшээриһээ» холо ошожо үзөөдүй хүбүүдэй хармаан уруу улаан шарбуунсанууд миил орожо байһандал һанагдаба.

Магазинда ошоошодые гү, али магазинһаа ерэжэ ябаһан эхэнэрнүүдые харанхы үйлсэдэ тодожо бариад, хүтага харуулажа айлгадаг, мүнгыень буляадаг байгаа.

Хулиган Владимир Руденко гансараа ябаагүй. Тэрэнтэй хамта авиационно техникумэй студент Виктор Бегунович (16 наһатай), № 36 дунда һургуулиин һурагшад Виктор Филимонов, В. Калачев, Вячеслав Мальцев (бултадаа 16 наһатайнууд), заводой слесарь Буцкий (17-той) гэгшэд «һуниин агнуурида» гаралсагша һэн.

Авиазаводой «Дюймовочка» гэжэ хүүгэдэй саадай хажууда тэдэнэр үдэшын 10 сагта Ирина Платоновагай урдаһаа хутага ялаазуулаад, үхибүүдтээ абаһан конфетыень дууһан буляагаад, хармаанииень һуулиһан юм.

Тэйхэр чедели үнгэрһэн хойно һүниин хулиганууд тэндэхи Гастелло үйлсын харанхы булангда Е. И. Белых гэжэ эхэнэрые айлгаад, магазинһаа абаһан хүбэриг хилэмыень буляаһан, хармаандань ороһон байха юм.

Хабша хабшатар хабһанай забһараар гэдэгтэл, зоргоороо годоорһон хулигануудай үйлэ муухай хэрэг элирээ бэлэй.

Энээн тухайда юундэ дэлгэрэнгыгээр бэшээбиб гэхэдэ, дээрэ дурсагдагшадай гэртэхин үхибүүдэйнгээ юушье хэжэ ябаһые мэдээгүй байһанаа хайнагүйхэнөөр (уулгаа һэн. Һургуули, үхибүүд, хүдэлмэришэдэй коллектив, түрэлхид өөһэд хоорондоо холбоо барисаатай байха ёһотой аад, тэрэ уялгаяа заримдаа огто таһа мартажархидаг муутай гэшэ.

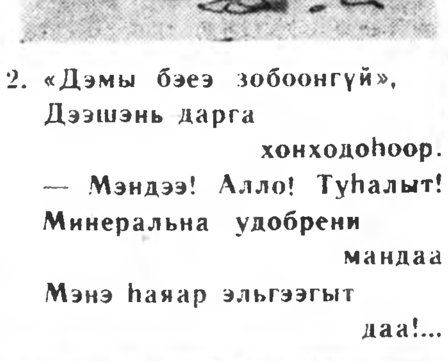
И. ГРИШИН,
Улаан-Үдын Октябрьска районой прокуратурын мүрдэгшэ.

ИИМЭШЬЕ УШАР ҮЗЭГДЭДЭГ

1. Үхэр малынь, бурyyдынь
Үнеэшэд, малшадынь — хуу
Үблэг тулама шэбхэеэ
Үдэр бүри оймонхой,
Үнэр танартань даданхай.

2. «Дэмы бэеэ зобоонгүй»,
Дээшэнь дарга
хонходоһоор.
— Мэндээ! Алло! Туһалыт!
Минеральна удобрени
мандаа
Мэнэ һаяар эльгээгыт
даа!...

Ц. ДОНДОГОЙН шүлэгүүд.
А. БРИТОВАГАЙ зурагууд.

КОНФЕРАНС ХИРЭЭ

Нэгэдэхинь: Нүхэр, бишни шүлэг зохёогооб.

Хоёрдохинь: Зай, уншажа үгыш даа.

Нэгэдэхинь: (Хоолойгоо заһаад)

Үндэр модоной һалаада
Үлэн хооһон хирээхэн
Үнэртэй сыр тоншожо,
Үдын хоол барижа һууба...

Хоёрдохинь: Зай, зай саашань.

Нэгэдэхинь: Эгээ энэ үедэ
Эдилгэ абалгада бэрхэ
Эреэн шарахан үнэгэн
Эрьелдэн һуушаба модонойнь
үзүүртэ.
Алтан наранай гарахаһаа
Амандаа хоол олоогүй
үнэгэн,
Аяг зангаа хубилгажа,
Алдуулхаа сырынь һэдэбэ.

Хоёрдохинь: Зай, нүхэр, хүрэг даа. Саашань дуулахашьегүйб.

Нэгэдэхинь: Үгы, ши саашань юун гээд дүүрэхынь дуулахагүй хүн юм гүш?

Хоёрдохинь: Энэ басниинь ородой агууехэ зохёолшон Крылов шамһаа урид бэшэһэн юм.

Нэгэдэхинь: Бэшээ һаа, бэшээ юм ааб даа. Үрдигдөөшье гэлэйб. Теэд яагаа юм?

Хоёрдохинь: Энэ басниинши удха тон адли ха юм.

Нэгэдэхинь: Теэд яагаа юм? Крылов 19-дэхи зуун жэлдэ бэшээ, би 20-дохи зуун жэлдэ бэшээб. Аяар нэгэ зуун жэлэй һэлгээтэй ха юм.

Хоёрдохинь: Энэ басниешни һургуулида һурахадаа, сээжэлдээ һэмнайбди.

Нэгэдэхинь: Шамда хэлэнэ ха юмбиб. Хоёр ондоо үе саг гэжэ — 19-дэхи, 20-дохи зуун жэл ямар ехэ илгаатай гэжэ һанана ш. Тэрэ Крыловой амиды байхадань, һара, одо мүшэдтэ хүрэхэ ракетэ, техникэ үгы байгаа бшуу...

Хоёрдохинь: Байгаагүй һаа, байгаагүй юм ааб даа. Би арсанагүйб. Теэд тэрэ басниешни Крылов бэшээ ха юм...

Нэгэдэхинь: Крылов бэшээ һаа, бэшээ юм ааб даа. 20-дохи зуун жэлдэшни элдэб машина, самолёт бии болоо ха юм. Хүнэйшье ухаан нэмээ, эрдэмтэй болоо бшуу.

Хоёрдохинь: Ши Крыловһоо ухаатайгаар зохёожорхёоб гэжэ саарһа эреэлээ гээшэ гүш? Тэрэ үнэгэн хирээдэ «Шамһаа гоёор дууладаг шубуун үгы. Дуулыш даа, шагнаһуулби» гэхэ. Зүб гү?

Нэгэдэхинь: Зүб.

Хоёрдохинь: Хирээ дуулахадаа, амандаа зууһан сырээ алдажархихадань, үнэгэн абаа һэн ааб даа.

Нэгэдэхинь: Юу хэлэнэ гээшэбши? Тиимэ бэшэл. Мүнөөшни 20-дохи зуун жэл ха юм. Хүн зонһоо байха, амитан, шубуушье ухаатай, эрдэмтэй болоо юм.

Хоёрдохинь: Амитан, шубуун ухаатай, эрдэмтэй болоод, ном, журнал уншадаг болоо гэхэеэ һанаба гүш?

Нэгэдэхинь: Тэрэ хирээшни сырээ үгөөгүй. Сырээ аманһаа абажа, модоной мүшэртэ хабшуулаад: «намайе 19-дэхи зуун жэлдэ мэхэлдэг сагшни бэшэ, мүнөөшни мунхаг һургуулигүй бидэшье шинии зэргэ эрдэмтэй бэлигтэй болообди» гээд тэрэ үнэгэ үлдэжэрхёо. Тэрэ үнэгэн шүлһөө дэмы залгяад, хооһон арилаа ха юм.

Г.-Д. ДАМБАЕВ.

ПРАВДА БУР[...]
МҮНӨӨДЭР[...] НОМ[...]

Нэгэдэхи хуудаһан[...] шоной табан жэл» г[...] шын түрүү бэшэг. Т[...] хала мэдээсэлүүд. [...] мнай ажалшадай энэ [...] ла зорилгонууд» гэһэн [...] скиин статья.

Хоёрдохи хуудаһан[...] Советүүдэй һунгалт[...] тухай материалнууд. [...] ровскиин статьягай т[...]

Гурбадахи хуудаһан[...] саанаһаа абтаһан [...] Соёл культурын һони[...]

Дүрбэдэхи хуудаһан[...] ботний огонек».

СЭНХИ[...] ЭКРАНУУД

14.30 минутаһаа «[...] жэмшэдэй ажабайдал» [...] жуулга. 15.30 минут[...] һан аян замда» гэ[...] 16.30 минутаһаа 21 [...] Москваһаа дамжуулга. [...] таһаа «Марксизм-ленин[...] һэ һуури шудалагшадт[...] гэһэн дамжуулга. 17 ч[...] гээр дэлхэйн түрүү һ[...] түлөө эхилһэн мүрысө[...] даха. Эндэ Чехословаки[...] манданууд наадаха. 19.3[...] «Испорченная картина» [...] жын дүрбэдэхи үргэл[...] һаа «В эфире — М[...] дамжуулга. 21 часһаа [...] гай хуби заяан» гэһэн [...] най фильм Улаан-Үдын [...] дамжуулагдаха. 22.30 [...] 03.15 минута хүрэт[...] дамжуулга.

АРАДАЙ ДУУНУУДҺАА

(Баргажанай буряадуудай дунда хорёоо онуудаар тараһан дуунууд)

Үхэр малаа тэжээгшэ
Үргэн сагаан Хүнтэймнай,
Үгытэй ядуугаа үргэгшэ
Ульянов багша Ленинмнай.
Хонин малаа тэжээгшэ
Холбоо сагаан Хүнтэймнай,
Хабар ядуугаа үргэгшэ
Коммунис парти вождьмнай.

* *

Хабтагай сагаан Баргажамнай
Хада газарһаа эхитэйл даа,
Хамаг зоной хуулимнай
Карл Марксһаа эхитэй даа.
Үргэн сагаан Баргажамнай
Үндэр хадаһаа эхитэйл даа,
Үгытэй ядуунарай хуулимнай
Ульянов багшаһаа эхитэйл даа.

Б. МУЖАНОВ
бэшэжэ абаба.

„МУХАА, ХҮЙТЭН УҺА АСАРАЛ ДАА...“

Нэлхытэрээ архидаһан Алексей Бурлаков һүниин тэн багта сошордон һэреэд:

— Мухаа, хүйтэн уһа асарал даа. Хотом шатажа байна,— гэжэ һөөлдэнги хоолойгоор бабанаба.

Гэр соо хон-жэн. Унтажа хэбтэһэн үхибүүдэйнь хурхирха, һамганайнь ниралаха абяан дуулдахэ юм.

— Мухаа, хүйтэн уһа асарал даа. Хоолойм хатаад, хара шүлһэм тангалайдаа няалдашоо,— гэжэ һогтуу Алексей үшөө дахин дуугарба.

— Юу хүйтэн уһа асара гэжэ, бэеэрээ асарыш! — гэбэ һамганиинь.

— Оройдоо шадал тэнхээгүй хэбтэнэлби. Бүхы бэемни һалганажа, хотомни хооһоор хоршогоноко байна. Хайрлажа уһа асарыш даа, дахин архи уухагүйб,— гэжэ һамгаяа аргадаба.

— Гашуунние залгихаа болеоб гэжэ тэнгэрнин үдэр бүри хэлэнэш. оройдоо заһарһан юумэн үгыл. Үнеэхи үлэн хонидтоо үбһэ гараажа үгыш. Юу гэлыжэ хэбтэнэш,— гэжэ һамганайнгаа ганирхада, аяар недели тухайда унаһан малгайгаа абаха тэнхээгүй, уһан тулам архидаһанаа ойндоо оруулжа, бүүдэгэр бодолнуудые тархи соогуураа гүйлгэбэ.

Байза, Шалаган гэжэ һууринда хонишоноор хүдэлдэг Алексей Бурлаков хэнтэй архидаа бэлэй?

Шалаган һууринайхид мартаагүй ёһотой. Үгышье һаа, Загарайн аймагай «Гигант» колхозой хүтэлбэрилэгшэд мэдэхэл байха. Мэдэнгүй яалай. Аяар недели тухайда архидаад, 700 толгой эхэ хонидые үлэн хооһоор тураахадань, колхозой ноёд һэр-мэр гэлдээд, гэмтэниие бэдэржэ «шууялдаа» һэмнай

Бү гайхаарайгты. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд хэмжээ абахые яараагүй, харин ахалагша хонишоноор хүдэлдэг Василий Истафьевич Солдатовай энээн тухайда сэдьхэлээ зобонгёор мэдүүлхэдэнь:

— Бидэ яахабибди! Архинша дые аргалха эмшэн докторнууд бэшэ хаямди,— гэжэ һанаа амар ханаар харюусаһан гэхэ.

Ноёдой дали доогуур архидахадашье аятай зохид, айха һүрдэхөөр юумэн үгы һааб даа.

Дүшэн нэгэн наһан дээрээ хотолзожо ябаһан Алексей Бурлаков мүнөөшье болотор архидаһаар. Салингаашье гэртээ асарнагүй гэжэ нютагайхидынь хэлсэдэг.

Дүрбэн үхибүүдынь һогтуу эсэгээ харахадаа хэды шэнээн айдаг бэ! Ёо-ох даа, үнэхөөрөөшье жэхыдэһэ хүрэмөөр.

Үхибүүд, гэр бүлэ!... Теэд энээн тухайда Алексей Бурлаков бодоно гү? Тиихэдэ коллективынь юун гэжэ һанадаг бэ?

М. МАХЕЕВ.
Загарайн аймагай «Гигант» колхоз.

Сагай угаарил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэйшэг байха, саһан орохогүй. Баруун хойто зүгһөө һулаханаар һалхилха. Хото аймагуудта 4—9 хүйтэн, урда аймагуудта 2 градус хүйтэнһөө 3 градус хүрэтэр дулаан болохо. Улаан-Үдэдэ һүниндөө 18—20 градус, үдэрынь 0—2 градус хүйтэн байха.

Редакторай орлогш[...]
М. Н. [...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор[...] арнёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ре[...] 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретар[...] отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйст[...] 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышле[...] строительства — 61-35, советского строительства и быт[...] культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 6[...] формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, [...] бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.
Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати [...] те Министров БурАССР.

Н-00431. Зак. [...]